

Årsmelding 2011

© SIRUS
Oslo 2012
ISBN 978-82-7171-372-0 (trykt)
ISBN 978-82-7171-373-7 (pdf)

SIRUS
Pb. 565 Sentrum
0105 Oslo
Besøksadresse: Øvre Slottsgate 2B
Telefon: 22 34 04 00
E-post: sirus@sirus.no
www.sirus.no

Design og grafisk produksjon:
07 Gruppen 2012, www.07.no

Innhold

Forord	4
1 Innledning	7
2 Personalet	9
3 Forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten...	13
3.1 Gruppe for alkoholforskning.....	13
3.2 Gruppe for narkotikaforskning	15
3.3 Gruppe for tobakksforskning.....	17
3.4 EMCDDA – Focal Point-funksjonen	18
4 Publikasjoner	20
4.1 Bøker og forskningsrapporter	20
4.2 Vitenskapelige artikler og bokkapitler	21
4.3 Dokumentasjon	24
4.4 Populærartikler, debattinnlegg, bokanmeldelser	24
4.5 Oppsummeringer på www.sirus.no	26
5 Formidling	27
5.1 Publikasjoner	27
5.2 Nettsted.....	28
5.3 SIRUS-biblioteket	28
5.4 Media.....	29
5.5 Nye formidlingskanaler	30
5.6 Fagmøter.....	30
5.7 Foredrag og annen formidling.....	32
6 Medarbeidernes øvrige virksomhet	33
6.1 Foredrag og posters.....	33
6.2 Undervisning og veiledning.....	39
6.3 Konsulentarbeid, komité- og styreverv	40
6.4 Internasjonalt samarbeid utenom EMCDDA	44
7 Instituttets fagråd	46
8 Instituttets økonomi	48
8.1 Inntekter.....	48
8.2 Utgifter	50
8.3 Regnskapet	51
8.4 Administrative saker.....	51
8.5 Maskiner og utstyr	52

Forord

Årsmeldingen gir en oversikt over de resultater som SIRUS har skapt og de ressurser som instituttet har hatt tilgjengelig i 2011. Omfanget av aktiviteter og resultater dokumenterer at SIRUS spiller en sentral rolle for kunnskapsutvikling og -formidling innen samfunnsvitenskapelig orientert rusmiddel-forskning så vel nasjonalt som internasjonalt.

For våre norske målgrupper og samarbeidspartnere er instituttet kanskje mest synlig gjennom det formidlingsarbeidet som gjøres. I 2011 ble SIRUS nevnt nesten to tusen ganger i media. Dette viser at instituttets forskning og faglige dokumentasjonsarbeid setter spor etter seg i rusmiddeldebatten. SIRUS brukes svært ofte som kilde til faktagrunnlag for de saker pressen dekker eller for debatter som føres i offentligheten. I dette formidlingsarbeidet spiller nettstedet (www.sirus.no) en sentral rolle. Publikasjoner som utgis fra SIRUS legges her ut i fulltekst. I tillegg publiseres nyhetsartikler som forteller om pågående forskning og oppnådde resultater. For mange er nettstedet også veien inn til informasjon om de tjenester som instituttets nasjonale fagbibliotek på rusmiddelområdet kan tilby, samt den åpne statistikkbasen RusStat. Formidlingsarbeidet ble også ivaretatt ved at ansatte i løpet av 2011 holdt mer enn åtti foredrag og at det ble arrangert seks åpne fagmøter med svært godt oppmøte.

I 2011 var det særlig ett forskningsprosjekt som vakte stor oppmerksomhet. I oktober publiserte Ingeborg Rossow og Tor Norström en artikkel i det anerkjente tidsskriftet *Addiction*. I en studie av 18 norske byer viste de at selv små endringer i skjenketiden har betydning for antall voldstilfeller. En times økning i skjenketiden fører i gjennomsnitt til 16 prosent flere voldstilfeller på nattestid i helgene. Studien viste dessuten at effekten av skjenketidsendringer var symmetrisk, slik at antall voldstilfeller gikk tilsvarende ned ved en times tidligere stengning. Resultatene er i tråd med funn fra studier av skjenketidsendringer i andre land.

Resultatene gikk ikke upåaktet hen og ble kritisert av aktører med tilknytning til skjenkenæringen, som også leide inn konsulenter for å gå analysene etter i sømmene. Denne kritikken er imøtegått av Rossow og Norström. Det var gjennom flere uker stor medieoppmerksomhet omkring saken. Oppslag om «forskerkrig» eller at «forskning holder ikke mål» gikk igjen, og illustrerer noen av vanskene ved forskningsformidling. En faktor som kan bidra til å forklare dette, er at journalister ofte ikke har nok kunnskap om den kvalitets-sikringen som går forut for at en artikkel blir akseptert for publisering i et anerkjent internasjonalt vitenskapelig tidsskrift og heller ikke har bakgrunn og mulighet til å forstå eller etterprøve kompliserte faglige eller statistiske resonneringer. Derved kan forskningsfunn lett bli gjenstand for et overfladisk offentlig ordskifte hvor «temperatur» i debatten prioriteres fremfor en innsiktsfull diskusjon om kunnskapens grunnlag og gyldighet.

I de siste årene har det blitt rettet ny oppmerksomhet mot bruken av cannabis. Dette skyldes delvis at cannabis er det mest brukte illegale rusmiddelet i Norge, som ellers i den vestlige verden. Men det skyldes også at man har sett økt bruk av såkalt syntetisk cannabis, som kan ha sterkere virkegrad enn organisk cannabis, og som ofte kjøpes via internett. Det er grunn til å følge denne utviklingen nøye. Cannabis er ikke noe uskyldig stoff. Eksempelvis finnes det studier som har vist at cannabisbrukere har økt sannsynlighet for også å bruke tyngre narkotiske stoffer. Det har også vært diskutert om det er cannabisbruken i seg selv som er den direkte årsaken til dette, eller om det er andre faktorer som kan forklare bruken av både cannabis og harde stoffer. Slike faktorer kan være personlige egenskaper, traumatiske opplevelser, og faktorer knyttet til stoffenes tilgjengelighet.

Anne Line Bretteville-Jensen og Liana Jacobi undersøkte dette i en studie som ble publisert i tidsskriftet *Journal of Applied Econometrics*. Dataene stammet fra en norsk spørreundersøkelse blant unge voksne (21–30 år). Funnene viste at det var støtte for den såkalte «trappetrinnsypotesen», noe som indikerer at bruk av cannabis i seg selv, og i samspill med andre faktorer, kan være en innfallsport til at enkelte også prøver harde stoffer. Forskningen rundt bruk og konsekvenser av bruk av cannabis vil intensiveres ved instituttet i tiden som kommer.

Et tredje område som har betydelig oppmerksomhet for instituttets forskere, er den sosiale ulikheten i dagligrøyking, samt den rolle som økt bruk av snus kan ha i et folkehelseperspektiv. Daglig røyking er i økende grad korrelert med en rekke faktorer som indikerer økonomisk, kulturell og sosial deprivasjon. For helsemyndighetene er det viktig å finne frem til virkemidler som kan motivere dagligrøykerne til å slutte. Det er imidlertid viktig at virkemidlene også har legitimitet hos røykerne.

En artikkel publisert av Karl Erik Lund i *Den Norske Tannlegeforenings Tidende* beskriver hvilke virkemidler som har støtte – og hvilke som møter motstand – hos røykerne. I et annet arbeid undersøkte Marianne Lund, Karl Erik Lund og Elisabeth Kvaavik de såkalte «hardcore»-røykerne, det vil si de som i liten grad har forsøkt eller ikke har til hensikt å slutte. Studien viser ingen støtte til det vi gjerne kaller «herdingshypotesen». Dette betyr at de gjenværende røykerne ikke består av en relativt sett høyere andel «hardcore»-røykere i 2009 enn i 1996. Dette kan indikere at de tradisjonelle virkemidlene for folkehelsearbeidet på tobakksområdet fremdeles har potensial for å motivere en betydelig andel av røykerne til å slutte.

Tobakksforskerne ved SIRUS har gjennom årene viet betydelig oppmerksomhet til betydningen av bruk av snus i et folkehelseperspektiv. I 2011 publiserte Ingeborg Lund og Janne Scheffels et arbeid i *Nicotine and Tobacco Research* der de viste at det er rom for økt kunnskap blant norske leger om den relative forskjellen i helserisiko ved bruk av snus og sigaretter, og om snus som virkemiddel til å hjelpe folk til å slutte å røyke.

Disse eksemplene er bare et lite utsnitt av den kunnskapsproduksjon som foregikk ved SIRUS i 2011. De som er interessert vil finne mye god innsikt og bakgrunn for egne meninger dersom de besøker instituttets nettsted. Publiserings- og formidlingsaktiviteten i 2011 befester SIRUS sin rolle som et betydelig forskningsinstitutt innenfor rusmiddelfeltet.

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å takke Jostein Rise som i 2011 avsluttet sitt åremål som instituttets direktør. Gjennom hans trygge og sindige ledelse har instituttet lagt alen til sin akademiske profil og fått en funksjonell organisatorisk oppbygning. Dette har han fått til i samarbeid med instituttets ansatte og medlemmene i fagrådet, som hermed også takkes for innsatsen i 2011.

Oslo, 2. mars 2012

Pål Kraft
Direktør

1 Innledning

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) ble opprettet i 2001 ved en sammenslåing av Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning (SIFA) og dokumentasjonsseksjonen samt biblioteket i det daværende Rusmiddel-direktoratet. Fra 2002 omfatter forskningsområdet også tobakk. Instituttet er i tillegg nasjonalt kontaktpunkt for EUs narkotikaovervåkingscenter EMCDDA.

I vedtektene § 1 heter det om instituttets formål:

«Statens institutt for rusmiddelforskning er en forskningsfaglig selvstendig institusjon som har som formål å utføre forskning som kan bidra til økt kunnskap omkring bruk og misbruk av rusmidler og andre avhengighetsskapende midler, med særlig vekt på samfunnsvitenskapelige problemstillinger.»

Instituttet skal:

- Kartlegge sosiale og helsemessige skadevirkninger som bruken av rusmidler fører til, problemenes årsaker og hvordan disse skal kunne løses eller reduseres gjennom offentlig og privat innsats
- Bidra med kunnskap av betydning for arbeidet med å forebygge misbruk av rusmidler
- Kartlegge virkninger av eksisterende ordninger og muligheter for forbedringer
- Vurdere sammenhenger og mulige tiltak på tvers av gjeldende inndeling i forvaltningssektorer og nivåer
- Sikre at kunnskap gjøres tilgjengelig

Dette fastsetter rammen for instituttets virksomhet. For det første avgrenses virksomhetens art. Instituttets formål er å drive forskningsbasert kunnskapsproduksjon og -formidling. Hovedsakelig vil dette være av samfunnsvitenskapelig karakter. Klinisk og/eller biomedisinsk forskning faller i utgangspunktet utenfor instituttets forpliktelser.

For det andre avgrenses også området for virksomheten. Mandatet er primært knyttet til rusmidler, jf. de mer detaljerte forpliktelser som fastsettes i annet ledd. Vedtektene sikter her først og fremst til alkohol og narkotika, men etter at en gruppe tobakksforskere ble overført fra Folkehelseinstituttet i forbindelse med reorganiseringen av den sentrale sosial- og helseforvaltningen, omfatter primærområdet også tobakksforskning. Vedtektene åpner imidlertid også opp for virksomhet knyttet til andre avhengighetsskapende midler og atferdsformer, som f.eks. pengespill og pengespillproblemer og legalt forskrevne legemidler. I tråd med dette har instituttet også prosjekter om pengespill/pengespillsproblemer og bruk/misbruk av legemidler.

I vedtektenes § 2 om instituttets oppgaver heter det i første ledd:

«Instituttet skal ha forskning som sin primæraktivitet. For å sikre kunnskapsspredning og tilgjengelighet til forskningsresultater, statistikk og fagmateriale for viktige målgrupper, skal instituttet også ha dokumentasjon, formidling og faktainformasjon som viktige oppgaver. Som ledd i dette skal instituttet ha et nasjonalt kompetansebibliotek for rusmiddelspørsmål.»

Instituttet er altså ikke et rent forskningsinstitutt, selv om forskningsvirksomheten utgjør kjerneområdet. Instituttets tobakksforskning har imidlertid en mer begrenset rekkevidde. Denne omfatter ikke tilsvarende dokumentasjonsoppgaver som for alkohol og narkotika, da dette ivaretas av Helse- og omsorgsdepartementet. Instituttet har heller ikke dokumentasjonsansvar med hensyn til pengespill og legemidler.

Hovedmålene for virksomheten kan med andre ord formuleres slik:

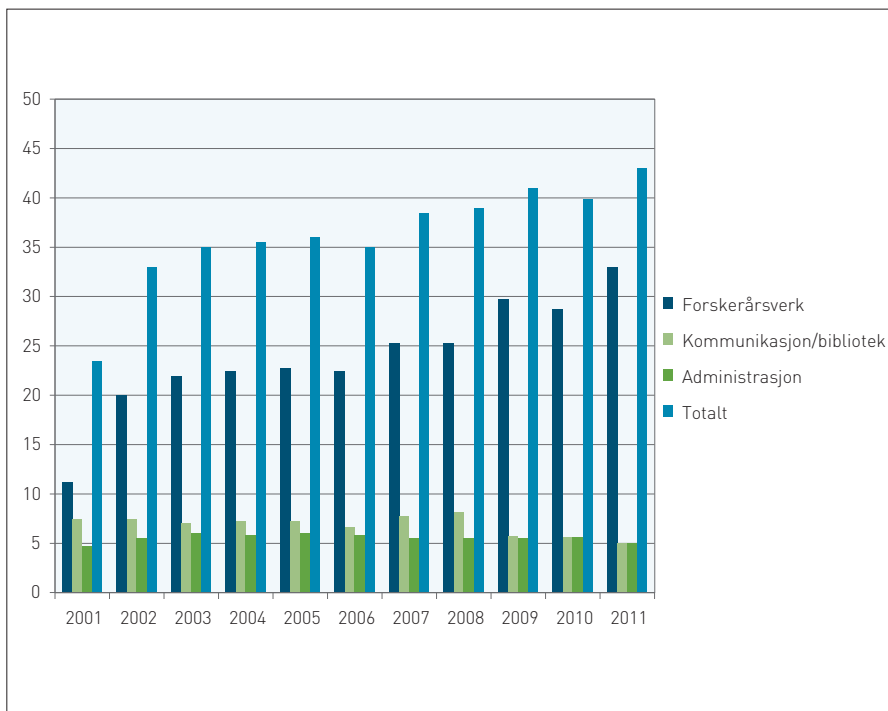
- Drive forskning av faglig høy kvalitet på rusmiddelfeltet og tilstøtende områder.
- Fremskaffe relevant dokumentasjon knyttet til alkohol og narkotika.
- Formidle eksisterende kunnskap til viktige brukergrupper.

Instituttet er en selvstendig institusjon som frem til 31.12.2005 lå under det daværende Arbeids- og sosialdepartementet, men ble fra 1.1.2006 overført til Helse- og omsorgsdepartementet. Instituttet ledes av en direktør ansatt på åremål. Fra 2005 er det tidligere styret avløst av et fagråd på åtte medlemmer, oppnevnt av overordnet departement.

2 Personalet

I 2011 hadde SIRUS ca. 43 årsverk. Disse var fordelt på 33 årsverk til vitenskapelig arbeid/dokumentasjon, 5 til informasjons-/bibliotekfunksjonen og ca. 5 til administrasjon – inkl. direktørstillingen. Utviklingen i antall årsverk framgår av figur 1.

Figur 1. Antall årsverk

Alle de fast ansatte forskerne har kompetanse på minst doktorgradsnivå. Syv stipendiater og rådgivere arbeidet i 2011 mot doktorgrad. De ansatte i 2011 var:

Faste stillinger:

- Direktør:** Jostein Rise, dr. philos. (t.o.m. 31.08.11)
Pål Kraft, dr. philos. (f.o.m. 01.09.11)
- Forskningsledere:** Anne Line Bretteville-Jensen, dr.polit. (f.o.m. 01.10.11)
Karl Erik Lund, dr. polit.
(*midl. funksjon*) Astrid Skretting, cand. sociol.
Elisabet E. Storvoll, dr. polit.
- Forskere:** Ellen J. Amundsen, dr.philos.
Bergljot Baklien, cand.sociol.
Elin K. Bye, Ph.D
Sturla Falck, mag.art. (f.o.m. 01.03.11)
Øyvind Horverak, cand.oecon.
Elisabeth Kvaavik, Ph.D
Ingeborg Lund, cand.polit.
Inger Synnøve Moan, dr.polit.
Sturla Nordlund, cand.real.
Hilde Pape, dr.psychol. (i 20 % f.o.m. 30.08.2010)
Jostein Rise, dr. philos. (f.o.m. 01.09.11)
Ingeborg Rossow, dr. philos.
Janne Scheffels, dr.polit.
Gunnar Sæbø, dr.polit.
Ståle Østhus, Ph.D (f.o.m. 01.02.11)
- Seniorrådgivere:** Anders Bryhni, cand.polit.
Odd Hordvin, sosionom
Grethe Lauritzen, cand.polit.
Jorunn Moen, bibliotekar
- Rådgivere:** Marit Edland-Gryt, master i sosiologi
Marianne Lund, cand.polit.
Hilgunn Olsen, cand.polit.
Øystein Skjælaen, cand.polit.
Ståle Østhus, cand.polit. (t.o.m. 31.01.2011)
- Administrasjonssjef:** Benedicte Angell, cand.mag.
- Seniorkonsulenter:** Jorunn A. Hannasvik
Anne Johanson (t.o.m. 31.08.11)
- Førstekonsulent:** Beth Løken Haugen

- Konsulent:** Nada Halabi
- Informasjonssjef:** Christian Lund, cand.philol. (t.o.m. 30.09.11)
- Hovedbibliotekar:** Johanne Longva (10 % f.o.m. 01.08.11)
- Spesialbibliotekarer:** Beate Henriksen
Gro Heidi Råmunddal (f.o.m. 15.08.11)
Linda Solheim
- Bibliotekar:** Hege Ørbeck Sørheim (50 %, i permisjon)

Midlertidige stillinger:

- Forskere:** Hans Olav Melberg, Ph.D (20 %)
Thor Norström, fil.dr. (20 %)
Astrid Skatvedt, Ph.D
Mette I. Snertingdal, Ph.D
- Rådgivere:** Unni Krogh, cand.philol. (50 %)
- Stipendiater:** Marianne Hansen, cand.psychol. (t.o.m. 30.09.11)
Elisabeth Larsen, cand.polit.
Line Schou, master i sosiologi
Tord Finne Vedøy, master i sosiologi

Pensjonistene Ragnar Hauge (tidligere forsker) og Eva Hausken (tidligere rådgiver) er fortsatt tilknyttet instituttet gjennom arbeid med enkelte prosjekter.

Likestilling, jf. likestillingslovens § 1a

Pr. 31.12.11 var det ansatt 30 kvinner og 14 menn ved instituttet, dvs. en kvinneandel på 68 % (ekskl. tre forskere i 20 % stilling, en kvinne og to menn).

Stillingsgruppene ved SIRUS er inndelt i a) lederstillinger, b) forsker- og stipendiatstillinger, forskningsmedarbeidere o.l. og dokumentasjonsstillinger, og c) teknisk-administrative stillinger.

De faste lederstillingene var besatt av to menn og en kvinne. F.o.m. mars 2006 har tre av forskerne innehatt en midlertidig funksjon som forskningsleder. Disse er i omtalen nedenfor regnet med blant forskerne med sine ordinære forskerlønninger (lønnstillegget de har for sin lederfunksjon er dermed ikke inkludert i denne statistikken). F.o.m. september 2011 er det i tillegg opprettet en midlertidig funksjon som forskningsleder for instituttovergripende saker, mens det fra samme dato er blitt en mindre i administrasjonen. I stillingsgruppe b) var det 26 kvinner og 13 menn, mens det i de teknisk-administrative stillingene var tre kvinner.

Det gjennomsnittlige lønnsnivået for kvinnene i stillingsgruppe b) tilsvarte pr. 31.12.11 statsregulativets lønnstrinn 68 og for mennene lønnstrinn 74. Dette kan relateres til en høyere gjennomsnittalder og høyere kompetanse blant mennene. Ser man på de rene forskerstillingene, lå gjennomsnittet for både kvinner og menn på lønnstrinn 70. Stipendiatene og forskningsmedarbeiderne lå i gjennomsnitt på lønnstrinn 57. I gruppen dokumentasjonsstillinger inkl. bibliotekarer lå snittet på lønnstrinn 56 (kvinner) og lønnstrinn 54 (menn). Bibliotekarene hadde i gjennomsnitt lønnstrinn 56 og medarbeiderne i de teknisk-administrative stillingene hadde lønnstrinn 51. Blant disse var det ingen menn.

I SIRUS' lokale tilpasningsavtale til Hovedavtalen i staten, er det nevnt ulike likestillingstiltak, bl.a. kjønnsnøytrale kriterier for lønnsfastsettelse og at kvinner skal gis samme mulighet som menn til å arbeide med kvalifiserende arbeidsoppgaver og til å ivareta prosjektlederfunksjoner og andre lederfunksjoner. Slik fordelingen av menn og kvinner er ved instituttet og slik de arbeids- og lønsmessige vilkårene fordeler seg, har ikke instituttet ansett at det har vært behov for særskilte tiltak ut over dette.

3 Forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten

Den faglige virksomheten ved SIRUS er organisert i tre faggrupper: gruppe for alkoholforskning, gruppe for narkotikaforskning og gruppe for tobakksforskning. Faggruppene har ansvar for utvikling av sine respektive substansområder ved å produsere kunnskap og holde seg oppdatert om hva som foregår på feltet så vel nasjonalt som internasjonalt. Som et anvendt samfunnsvitenskapelig institutt med et forskningsmessig ansvar for problemområder av stor samfunnsmessig betydning, skal det produsere tre typer av kunnskap: (i) kunnskap om problemenes størrelse og fordeling, (ii) kunnskap om problemenes årsaker, og (iii) kunnskap om tiltak og virkemidler for å redusere problemene. Ansvaret SIRUS har for dokumentasjon er integrert i forskningsvirksomheten.

To av instituttets ansatte, Elin K. Bye og Ståle Østhus disputerte for doktorgraden i 2011, Bye med avhandlingen: *Alkoholkonsum og vold – ulike sammenhenger og betingelser* og Østhus med avhandlingen: *Downsizing and health in Norway*.

I 2011 bidro mange av instituttets ansatte i utarbeidelse av grunnlagsmateriale til den kommende stortingsmeldingen om rusmiddelpolitikken. Grunnlagsmaterialet er publisert som SIRUS-rapport.

3.1 Gruppe for alkoholforskning

Aktiviteten i denne faggruppen har hovedsakelig vært knyttet til forskningsprosjekter som strekker seg over flere år, men det er også foretatt avgrensede evalueringer samt mer dokumentasjonspregede oppgaver. Aktiviteten kan inndeles i tre overordnede kategorier: alkoholbruk, alkoholrelaterte skader/problemer og alkoholpolitiske virkemidler.

I forbindelse med den kommende stortingsmeldingen om rusmiddelpolitikken, ble det foretatt en beskrivelse av utviklingen i alkoholbruk i den norske befolkningen med hovedvekt på de siste 15 årene. Videre ble det utgitt en oversiktsartikkel om alkohol- og cannabisbruk i Norge i tiden 1995–2009. I begge disse arbeidene har man sett på utviklingen i ulike undergrupper i befolkningen (kjønn, alder, utdanning). I tillegg pågår det et prosjekt hvor det fokuseres spesielt på bruk av alkohol blant ungdom.

I 2011 har det blitt arbeidet videre med hvordan en best kan sikre gode fremtidige data om befolkningens alkoholbruk. Dette har blant annet resultert i en artikkel hvor man har sett kritisk på bruk av data fra survey-undersøkelser i estimering av konsum. For å få et bedre bilde av befolkningens alkoholkonsum, pågår det et prosjekt hvor målsetningen er å forbedre alkoholstatistikken på nasjonalt og kommunalt nivå. Det tas bl.a. sikte på å få bedre oversikt over hvordan omsetningen fordeler seg på salgs- og skjenkesteder, samt å gi et bedre bilde av den uregistrerte omsetningen. I 2011 ble det i tillegg tatt initiativ til et samarbeid med SSB om årlige survey-undersøkelser for å kartlegge bruk av alkohol og andre rusmidler i befolkningen. Dette er data som etter hvert vil gi grunnlag for empiriske analyser på alle substansområdene. Det ble også igangsatt prosjekter for å få bedre kunnskap om den norske alkoholkulturen, bl.a. empiriske studier av drikkekulturen på skjenkesteder. SIRUS har dessuten ansvaret for en komparativ studie av hvordan en i syv europeiske land ser på alkoholmisbruk.

Det er også foretatt en beskrivelse av utviklingen i alkoholrelaterte skader og problemer gjennom de siste 15 årene og hvordan utviklingen når det gjelder slike skader henger sammen med alkoholkonsumet. Det er ellers prosjekter i gang som belyser ulike negative konsekvenser knyttet til alkoholbruk – både når det gjelder egen og andres bruk. Det rettes blant annet søkelys på vold, promillekjøring, barn som skadelidende, negative konsekvenser for arbeidslivet og opplevd ubehag knyttet til andres drikking. En av instituttets ansatte forsvarte i 2011 en avhandling om sammenhengen mellom alkoholbruk og vold, og hvordan denne varierer med drikkemønstre. Videre ble det publisert en artikkel der man belyser hvem som er mest tilbøyelige til å kjøre med promille. Det pågår dessuten et prosjekt der man ser nærmere på sammenhengen mellom endringer i totalkonsum og omfang av alkoholrelaterte skader.

Et tredje sentralt område er knyttet til ulike virkemidler. En har blant annet beskrevet og drøftet utviklingen i norsk alkoholpolitikk og bruk av alkoholpolitiske virkemidler gjennom de siste 15 år. Det er ellers publisert et bokkappittel om alkohol, folkehelse og forebyggende tiltak.

Instituttet har flere pågående prosjekter som ser på bruk av-, oppslutning om- og forventet effekt av ulike alkoholpolitiske virkemidler. Blant disse er en årlig kartlegging av hvordan kommunene forvalter den friheten alkoholloven gir når det gjelder å forme egen alkoholpolitikk. I 2011 ble det i tillegg publisert en rapport der man har sett spesielt på innhold i, og bruk av rusmiddelpolitiske

handlingsplaner i et utvalg av kommuner. Det konkluderes bl.a. med at slike planer er mer praktiske og administrative verktøykasser enn politiske dokumenter, og at næringsinteresser og en liberal alkoholkultur konkurrerer med folkehelseperspektivet som myndighetene ønsker skal prege slike planer. Det er også publisert en rapport om EUs alkoholpolitikk.

Videre er det publisert en artikkel som peker i retning av at selv små endringer i stengetiden på skjenkesteder har betydning for antall voldstiltfeller. Studien var basert på utviklingen i 18 norske byer i perioden 2000–2010, og viste at en times økning i skjenketiden førte til i gjennomsnitt 17 prosent flere voldstiltfeller på nattetid i helgene. Oslo kommune har nylig igangsatt en større satsning for å minske alkoholrelatert vold og skader på utesteder samt å utvikle en kultur som motvirker overskjenking og servering til mindreårige. SIRUS har satt i gang en evaluering av denne satsningen. I forlengelsen av evaluering av det såkalte Regionprosjektet, har det i 2011 blitt publisert to artikler hvor man bl.a. fokuserer på nytten av, og utfordringer ved å kombinere kvalitative og kvantitative metoder i evaluering av forebyggende satsninger.

3.2 Gruppe for narkotikaforskning

Aktiviteten i faggruppe for narkotikaforskning har i 2011 dels vært knyttet til prosjekter som strekker seg over år, dels til avgrensede evalueringer og dels til mer dokumentasjonspregede oppgaver.

I grunnlagsmaterialet til den kommende stortingsmeldingen om rusmiddelpolitikken, ble sentrale tema som befolkningens narkotikabruk belyst. Det ble også gitt en oversikt over narkotikarelaterte problemer og skader, og narkotikasituasjonen i Norge ble sett på i et europeisk perspektiv. Virkning av mulige endringer i dagens narkotikapolitikk ble også diskutert.

Ved siden av viktige monitoreringsoppgaver på narkotikaområdet, har instituttet i mange år studert det tunge narkotikamisbruket i Norge. Prosjekter som søker å estimere antall sprøytemisbrukere, som analyser narkotikadødsfall, som studerer behandling av pasienter med narkotikaproblemer, forbruk og inntektsgenerering blant sprøytemisbrukere osv., har derfor hatt stor plass. Et viktig datatilfang her er en lang tidsserie av intervjuer med brukere av den sentrale sprøyteutdelingen i Oslo. Dette er data som danner grunnlag for flere delprosjekter. En metodeartikkel om estimering av rekruttering til sprøytemisbruk er publisert i 2011. Det er også publisert en artikkel om mulige virkninger den internasjonale økonomiske krisen har for bruk av narkotika.

I den omfattende studien av narkotikamisbrukere som ble tatt inn i behandling i 1998/99 – *Tiårig prospektiv studie av narkotikamisbrukere rekruttert fra behandling* – er fjerde og siste oppfølgingsundersøkelse avsluttet. De viktigste

funnene fra de ulike oppfølgingstidspunktene vil bli presentert i en rapport som vil foreligge i 2012.

Den pågående prøveordningen med Narkotikaprogram med domstolskontroll blir evaluert. I den forbindelse foretar SIRUS intervjuer av de som dømmes til programmet først ved inntak og så ett og to år etter inntak. I intervjuene kartlegges bruk av rusmidler, kriminalitet, psykisk og somatisk helse.

Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo mottar betydelige midler fra staten for å prøve ut et døgnåpent lavterskel hjelpetilbud til de mest utsatte rusmiddel-misbrukerne (24SJU). SIRUS har fått i oppdrag fra Helsedirektoratet å evaluere prosjektet. Evalueringen fokuserer dels på hvordan det arbeides med målgruppa, dels på hvordan målgruppa ser på tilbudet og dels på samhandlingen mellom 24SJU og de ulike delene av hjelpeapparatet. Evalueringsrapport vil foreligge i 2012.

SIRUS har også hatt fokus på bruk av «lettere» narkotiske stoffer og såkalt «rekreasjonsbruk» av rusmidler. I den forbindelse er det satt i gang et nytt prosjekt om cannabis i Norge. Effekten av en liberalisering av lovgivningen er undersøkt ved hjelp av data fra Australia, i samarbeid med University of Melbourne. Australske data er spesielt godt egnet for slike undersøkelser da fire av landets åtte stater har dekriminalisert cannabisbruk. En artikkel om hvorvidt bruk av cannabis øker risikoen for å starte med det som gjerne kalles hardere stoffer, er også publisert. SIRUS har videre publisert en nettrapport om rusmiddelbruken blant et representativt utvalg av unge voksne, 18–30 år.

Som en metode for å estimere bruk av narkotika i et avgrenset geografisk område, samarbeider SIRUS med NIVA/FHI i et prosjekt der en kombinerer data fra spørreskjemaundersøkelser, målinger i avløpsvann og prøvetaking av et tilfeldig utvalg av bilførere. En artikkel skrevet med basis i resultater fra prosjektet er under vurdering i et internasjonalt tidsskrift.

Det har også vært arbeidet med et evalueringsoppdrag fra Helsedirektoratet om utprøving av et opplæringsprogram for ansatte i kommunene, der målet er å gi økt kompetanse med hensyn til identifisering og oppfølging av gravide og småbarnsfamilier der bruk av rusmidler, psykiske problemer og vold i nære relasjoner er et problem. Datainnsamlingen er avsluttet, og en SIRUS-rapport vil bli ferdigstilt i første halvdel av 2012.

En viktig og etterspurt publikasjon fra SIRUS er Rusmidler i Norge. Publikasjonen er en årlig utgivelse som inneholder oppdaterte tabeller om forbruk, tilgjengelighet, økonomi, skadevirkninger og kriminalitet knyttet til alkohol, narkotika og tobakk. Det arbeides stadig med å kvalitetssikre/forbedre dataene, samt undersøke muligheten av å utvide publikasjonen til også å omfatte nye datasett.

3.3 Gruppe for tobakksforskning

Tobakksforskningen ved SIRUS hadde også i 2011 et tyngdepunkt omkring skadereduksjon, røykeslutt og transisjonen mellom snusbruk og røyking. Vitenskapssamfunnet, media og beslutningstakere nasjonalt og internasjonalt har etterspurt hvorvidt snus i Norge kommer i tillegg til, eller til erstatning for sigaretter. I EU har det en stund foregått en debatt om hensiktmessigheten av forbudet mot å selge snus, og erfaringene fra Norge og Sverige har blitt viktige referansepunkter. I 2011 ble det fra dette området publisert en artikkel som indikerte at mange norske leger bar på oppfatninger om risikoforholdet mellom snusbruk og sigaretter som ikke var konsistent med vitenskapelig konsensus.

I en annen artikkel ble det vist at ungdoms oppfatninger om helserisiko ved snusbruk hadde innflytelse på deres intensjoner om å bruke snus. Kunnskapen om røyking og snusbruk, deres helseeffekter og hvordan bruksmønsteret er knyttet sammen, er oppsummert i et bokkapittel. Det er inngått et samarbeid med UK Centre for Tobacco Studies, Division of Epidemiology and Public Health ved Universitetet i Nottingham, og sammen med forskere fra denne enheten vil to artikler bli publisert tidlig i 2012 – en om dobbeltbruk av snus og sigaretter og en om snus ved røykeslutt. Forskning omkring snus og skadereduksjon kan oppfattes som et kontroversielt emne, noe som har medført at instituttets ansatte har deltatt i flere mediedebatter i løpet av 2011.

I 2008 fikk SIRUS innvilget en søknad til Forskningsrådet som medførte at vi kunne starte opp flere studier av tobakksatferd i lys av et sosialt ulikhetsperspektiv. I 2011 ble det publisert en artikkel som identifiserte en gruppe av røykere som kan være vanskelig å nå med tradisjonelle tobakksforebyggende tiltak (Hard Core Smokers), og denne gruppens relative størrelse etter hvert som andel røykere ble desimert. Det ble konkludert med at den relative andel «hard-core» røykere ikke hadde økt i en periode med nedadgående røyking. I en annen artikkel ble styrken på, og utbredelsen av motstanden til nye salgs- og atferdsrestriksjoner i ulike kategorier av røykere dokumentert.

Tobakksgruppen ved SIRUS har tradisjonelt hatt mange prosjekter som evaluerer effekten av tobakkspreventive tiltak. Det er publisert en artikkel som undersøker de ansattes selvrapporing av de økonomiske konsekvensene fra forbudet mot røyking på serveringssteder. Konklusjonen var at deres selvrapporing i høy grad var påvirket av holdningene de hadde til lovforbudet før det trådte i kraft, og ikke korresponderte med objektive data om salgsutviklingen i bransjen. Konklusjonen var at slike data er uegnet for å måle økonomiske effekt fra forbudet.

3.4 EMCDDA – Focal Point funksjonen

Det europeiske overvåkingscenteret for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA) ble opprettet i 1993. Norge har vært medlem fra 2001 med SIRUS som norsk kontaktpunkt.

Avtalen med EMCDDA styrer i stor grad innsatsen gjennom en rekke faste oppgaver. Det skal eksempelvis samles data og informasjon om ulike sider ved narkotikasituasjonen i det enkelte medlemsland. Dette rapporteres til senteret i form av en årlig nasjonal rapport, ulike spørreskjemaer og en rekke standardiserte tabeller, vesentlig innen epidemiologi. Et annet hovedområde er å delta i utviklingen av fem epidemiologiske nøkkellindikatorer for harmonisering av data på europeisk nivå (se www.sirus.no). Videre er det et formalisert samarbeid om å følge utviklingen av nye narkotiske stoffer som er i omløp (Action on new drugs). Norge deltar også i prosjekter på områder som ikke er direkte avtalefestet. Rapporteringene forutsetter nært samarbeid med norske myndighetsorganer og instanser. Kontakt med sentrale aktører og informanter på rusmiddelfeltet står derfor sentralt.

Rapportering til EMCDDA er utført etter planen. Retningslinjene for den nasjonale rapporteringen har gradvis endret karakter til mer utstrakt bruk av strukturerte spørreskjemaer og standardtabeller. Hovedrapporten for 2011 ble utarbeidet i samsvar med retningslinjene fra EMCDDA og inneholdt ti kapitler med fokus på endringer og ny utvikling. To spesialtema, «Drug-related health policies and services in prison» og «Drug users with children (addicted parents, parenting, child care and related issues)», inngikk i 2011-rapporten. Flere sentrale instanser utenfor SIRUS bidro med tekst og data innenfor sine fagfelt.

Utover den ordinære rapporteringen er det levert data basert på analyser fra Kripos og Folkehelseinstituttet om narkotiske stoffer som EMCDDA ber om at skal overvåkes spesielt i Europa eller som er nye i Norge. Som ledd i dette samarbeidet SIRUS med Sundhedsstyrelsen i Danmark, Statens folkhälsoinstitut i Sverige og NVC Finland om et lukket e-postbasert nettverk for profesjonelle (NADiS). Island ble tilknyttet nettverket høsten 2011. Nettverket omfatter rundt 100 fagpersoner, hovedsakelig fra instanser som avdekker tilførsel av narkotiske stoffer og som foretar analyser av stoffprøver. Fra norsk side er nå 28 personer fra 15 instanser tilknyttet. Det ble holdt samarbeidsmøte i 2011.

Som norsk kontaktpunkt deltok SIRUS i lanseringen av EMCDDAs årsrapport for 2011 og var pressekontakt for norske media. Årsrapporten og alle pressemeldingene er publisert på norsk.

Oppdatert informasjon om EMCDDA, blant annet gjennom DrugNet Europa er fortløpende lagt ut på www.sirus.no. Den europeiske årsrapporten, og andre publiseringer fra senteret er ellers formidlet til statlige og kommunale instanser, til de rusfaglige kompetansesentrene og til et antall kontaktpersoner.

SIRUS har et godt samarbeid med Folkehelseavdelingen i Helse- og omsorgsdepartementet om EMCDDA-arbeidet. I samarbeid med departementet ble det også i november 2011 avholdt et informasjonsmøte for berørte departementer, direktorater og tilsyn i forbindelse med lanseringen av EMCDDAs årsrapport.

Medarbeidere på SIRUS, SERAF og Folkehelseinstituttet (FHI) deltar i utviklingen av de fem nøkkelindikatorerne som står sentralt i EMCDDAs arbeid for å følge narkotikautviklingen i Europa. I 2011 har følgende deltatt i dette arbeidet:

- Ellen J. Amundsen: indikator for problematisk stoffbruk (Problem Drug Use)
- Grethe Lauritzen: indikator for etterspørsel etter behandling (Treatment Demand Indicator)
- Sturla Nordlund: indikator for survey om narkotikabruk i den alminnelige befolkningen (Surveys in the General Population)
- Thomas Clausen, SERAF : indikator for narkotikarelaterte dødsfall og dødelighet (Drug Related Deaths)
- Hans Blystad –FHI: indikator for narkotikarelaterte infeksjonssykdommer (Drug Related Infectious Diseases)

Odd Hordvin leder EMCDDA-arbeidet fra norsk side. Marit Edland-Gryt er koordinator for Action on new drugs og Early warning, mens Anders Bryhni har ansvar for innhenting av statistikk og rapportering gjennom standardtabellene.

Anne Line Bretteville-Jensen er medlem av vitenskapskomiteen i EMCDDA.

4 Publikasjoner

4.1 Bøker og forskningsrapporter

Baklien, B. & Krogh, U.

Prossessen, planen og politikken. Rusmiddelpolitiske handlingsplaner.
SIRUS-Rapport 2/2011. Oslo: SIRUS, 2011.

Bretteville-Jensen, A.L. & Williams, J.

Decriminalization and Initiation into Cannabis Use.
Working paper no 1130; University of Melbourne, Australia, 2011.

Bretteville-Jensen, A.L., Biørn, E. & Selmer, R.

Quitting behaviour of cigarette smokers – are there direct effects of a screening program?
Memorandum no 07/2011, Department of Economics, University of Oslo, 2011.

Bye, E. K.

Alkoholkonsum og vold. Ulike sammenhenger under ulike betingelser?
Doktoravhandling for PhD-graden Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Oslo, 2011.

Lavik, R. & Scheffels, J.

Evaluering av forbudet mot synlig oppstilling av tobakksvarer.
Fagrapport nr 2/2011. Oslo: SIFO, 2011 .

Skretting, A. & Storvoll, E.E. (red), med bidrag fra Amundsen, E.J., Bretteville-Jensen, A.L., Bye, E.K., Hordvin, O., Lauritzen, G., Olsen, H., Rise, J., Rossow, I. Snertingdal, M., Skjælaaen, Ø., & Østhus. S.

Utviklingstrekk på rusmiddelfeltet. Grunnlagsmateriale til regjeringens stortingsmelding om rusmiddelpolitikken.
SIRUS-rapport 3/2011. Oslo: SIRUS, 2011.

Ugland, T.

Alcohol on the European Union's Political Agenda: Getting Off the Policy Roller-Coaster?

SIRUS rapport 1/2011. Oslo: SIRUS, 2011.

Østhus, S.

Downsizing and health in Norway.

Doktoravhandling for PhD-graden Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Oslo, 2011.

4.2 Vitenskapelige artikler og bokkapitler

Amundsen, E.J., Bretteville-Jensen, A.L. & Kraus, K.

A method to estimate total entry to hard drug use: the case of intravenous drug use in Norway.

European Addiction Research 2011; 17: 129–135.

Bretteville-Jensen, A.L.

Illegal drug use and the economic recession – what can we learn from the existing research?

International Journal of Drug Issues 2011; 22: 353–359.

Bretteville-Jensen, A.L. & Jacobi, L.

Climbing the Drug Staircase: A Bayesian Analysis of the Initiation of Hard Drug Use.

Journal of Applied Econometrics 2011; 26(7): 1157–1186.

Bye, E. K. & Østhus, S.

Alcohol and cannabis use in Norway during the period 1995–2009

Norsk epidemiologi 2011; 21 (1): 67–76.

Falck, S.

Gir skremselsbilder av barne- og ungdomskriminalitet dårlige løsninger?

I Juss-Buss og O.H.Rønning (red.): *Med loven mot makta. Juss-buss førti år.* Oslo: NOVUS (s.256–275).

Hansen, M. & Rossow, I.

Does a reduction in the overall amount of gambling imply a reduction at all levels of gambling?

Addiction Research & Theory 2011; 20 (2): 145–152.

Kvaavik, E., Glymour, M., Klepp, K.-I., Tell, G.S. & Batty, G.D.

Parental education as a predictor of offspring behavioural and physiological cardiovascular disease risk factors.

Eur J Public Health, September 2011 (Epub ahead of print). doi: 10.1093/eurpub/ckr106

Larsen, E., Rise, J. & Nordrehaug Åstrøm, A.

Expectancies and intentions to use snus among Norwegian first- year students.

Nicotine & Tobacco Research 2011; 13:313–318.

Lund, I. & Scheffels, J.

Perceptions of the Relative Harmfulness of Snus Among Norwegian General Practitioners and Their Effect on the Tendency to Recommend Snus in Smoking Cessation.

Nicotine & tobacco research, (Epub ahead of print). doi: 10.1093/ntr/ntr159

Lund, I. & Lund, K.E. Post-ban self-reports om economic impact of smoke-free bars and restaurants are biased by pre-ban attitudes. A longitudinal study among employees.

Scandinavian journal of public health; (Epub ahead of print).

doi:10.1177/1403494811414245.

Lund, K.E.

Røykernes motstand til nye tobakkspreventive tiltak (2011).

Den Norske Tannlegeforenings Tidende 2011; 121 (13): 838–843.

Lund, K.E.

Sigaretter og snus. Konsekvenser for folkehelsen. I: Øverby, NC et al (red.)

Folkhelsearbeid. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2011. (s 183–197).

Lund, M., Lund, K.E., & Kvaavik, E.

Hardcore smokers in Norway 1996–2009.

Nicotine & tobacco research 2011; 13: 1132–9.

Melberg, H.O., Hakkarainen, P., Houborg, E. Jääskeläinen, M., Skretting, A., Ramstedt, M & Rosenqvist, P.

Measuring the harm of illicit drug use on friends and family

Nordic Studies on Alcohol and Drugs 2011; 28:105–21.

Moan, I. S. & Rise, J.

Predicting intentions not to «drink and drive» using an extended version of the theory of planned behaviour.

Accident Analysis & Prevention 2011; 43: 1378–1384.

Høie, M., **Moan, I. S., Rise, J. & Larsen, E.**

Using an extended theory of planned behaviour to predict smoking cessation in two age groups.

Addiction Research and Theory, 2011; 20(1): 42–54.

Allaman Allamani, Fabio Voller, Adriano Decarli, Veronica Casotto, Karin Pantzer, Peter Anderson, Antoni Gual, Silvia Matrai, Zsuzsanna Elekes, Irmgard Eisenbach-Stangl, Gabriele Schmied, Ronald A. Knibbe, **Sturla Nordlund**, **Øystein Skjælaaen**, Börje Olsson, Jenny Cisneros Örnberg, Thomas Karlsson, Martin Plant, Moira Plant, Patrick Miller, Nikki Coghill, Grazyna Swiatkiewicz, Lukasz Wieczorek, Beatrice Annaheim and Gerhard Gmel

Contextual Determinants of Alcohol Consumption Changes and Preventive Alcohol Policies: A 12-Country European Study in Progress.

Substance Use & Misuse 2011; 46 (10): 1288–1303.

Kovač, V. B., & Rise, J.

The role of desire in the prediction of intention. The case of smoking behaviour.

Swiss Journal of Psychology 2011; 70: 141–148.

Rise, J. & Ommundsen, R.

Predicting the intention to quit smoking: a comparative study among Spanish and Norwegian students.

Europe's Journal of Psychology 2011; 7: 143–163.

Kovac, V.B. & Rise, J.

Predicting the intention to quit smoking in a Norwegian sample: An extended theory of planned behaviour in the light of Construal Level Theory.

Nordic Psychology 2011; 63: 68–82.

Bogstrand, S.T., Normann, P.T., **Rossow, I.**, Larsen, M., Mørland, J. & Ekeberg, Ø. Prevalence of alcohol and other substances of abuse among injured patients in a Norwegian emergency department.

Drug and Alcohol Dependence 2011; 117: 132–138.

Rossow, I. & Norström, T.

The impact of small changes in bar closing hours on violence. The Norwegian experience from 18 cities.

Addiction 2011; 107 (3): 530–7.

Rossow, I., Storvoll, E.E., Baklien, B. & Pape, H.

Effect and process evaluation of a community prevention project targeted at alcohol use and related harm.

Contemporary Drug Problems 2011; 38: 429–454.

Rossow, I. & Baklien, B.

Applying mixed methods in evaluation of a community prevention project: reflections on strengths and challenges.

Nordisk alkohol- och narkotikatidskrift 2011; 28: 487–500.

Rossow, I.

Alkohol, folkehelse og forebyggende tiltak. I: Øverby, N.C., Torstveit, M.K., Høigaard, R. (red).

Folkehelsearbeid.

Kristiansand : Høyskoleforlaget, 2011 (s.198–212).

Skretting, A & Bretteville-Jensen, A.L.

Stoltenbergutvalgets rapport – en drøfting.

Nordisk Alkohol- och narkotikatidskrift 2011; 28: 65–76.

Østhus, S. & Amundsen, E.J.

Estimating levels and trends in alcohol use – investigating the validity of estimates based on Norwegian population surveys.

Norsk Epidemiologi 2011; 21,(1): 25–34.

4.3 Dokumentasjon

Bretteville-Jensen, A.L.

Rusmiddel- og tobakksbruk blant unge voksne i Norge. Hovedfunn fra en spørreundersøkelse foretatt i 2010 blant 18–30 åringer.

Nettrapport www.sirus.no

Edland-Gryt, M. (red.)

Rusmidler i Norge 2011.

Oslo: SIRUS, 2011.

Hordvin, O.(red.) Med bidrag fra Ellen J. Amundsen, Anne Line Bretteville-Jensen og Grethe Lauritzen

The drug situation in Norway 2011. Annual report to the EMCDDA.

Oslo: SIRUS, 2011.

Skjælaaen, Øystein

Kommunenes forvaltning av alkoholloven 2011,

Nettrapport www.sirus.no

4.4 Populærartikler, debattinnlegg, bokanmeldelser

Baklien, B.

Lydig eller ulydig forskning.

Stavanger Aftenblad 30. juni 2011.

Bretteville-Jensen, A.L. & Rossow I.

Questionable conclusions on cannabis and crime.

Addiction 2011; 106: 449–450.

Horverak, Ø.

Hva koster alkoholen?
Aftenposten 4. juli 2011.

Lund, K.E.

Kan Norge bli røykfritt?
Tidsskrift for Den norske legeforening 2011; 6: 563–4.

Lund, K.E.

Neste trekk – totalt salgsforbud?
Dagens Medisin 9. mai 2011.

Lund, K.E.

Utmerket om kvinners røyking: Gender, women and the tobacco epidemic.
World Health Organization. Bokanmeldelse.
Tidsskrift for Den norske legeforening 2011; 131: 1454.

Lund, K.E.

The research program on snus at the Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research.
Notat. SIRUS 2011.

Melberg HO, Schøien Ø & Lund K.E.

Oppstillingsforbudet og salg av tobakk: en statistisk analyse.
Notat. SIRUS 2011.

Pape, H.

Alkohol og vold i nære relasjoner.
Rus & Samfunn nr. 5/2011; 14–16.

Pape, H.

Greit å drikke med barn?
Aften 1. februar 2011.

Pape, H.

Problemfritt å drikke med barn til stede?
Dagbladet 25. januar 2011.

Rossow, I.

Can harm ratings be useful?
Addiction 2011; 106: 1893–1894.

Rossow, I. & Norström, T.

Mindre vold med kortere skjenketid.
Tidsskrift for Norsk Psykologforening 2011; 48: 1210–1212.

Skatvedt, A.

Alle kan hjelpes.

Tønsbergs blad 2011, september.

Skatvedt, A.

Med makt til å definere pasientgruppa.

www.rus.no

Skretting, A.

Behandlingstilbud til rusmiddelmissbrukere i Norge.

STOF 2011; 17: 24–31.

Skretting, A & Bretteville-Jensen, A.L.

MO-sentre – En utopi?

Rus & Samfunn 2011; 5(1): 34–36.

Snertingdal, Mette

Kongen og Christer: Et tredje spor i narkotikapolitikken?

Rus & Samfunn 2011; 5 (4): 37–40.

Sæbø, Gunnar

Smokefree-movies kampanjen: For røykfylt til å se klart?

Rus & Samfunn 2011; 5 (6): 43–45.

4.5 Oppsummeringer på www.sirus.no

Bretteville-Jensen, A.L.

Hvorfor har Norge så mange overdosedødsfall?

Hordvin, O.

Hvor mange bruker narkotika i Norge og Europa?

Kvaavik, E.

Hva er omfanget og konsekvensene av passiv røyking?

Lund, K.E.

Ti myter om røykeslutt.

Sæbø, Gunnar

Hvilken virkning har tobakksrøyking på film? Oppsummering av internasjonal forskning.

Vedøy, Tord Finne

Hvorfor har røykevanene endret seg i Norge?

5 Formidling

Formidling er en sentral del av forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten ved SIRUS. Resultater formidles gjennom bl.a. bok- og tidsskriftsartikler, SIRUS-rapporter, nettrapporter, kronikker og debattinnlegg. Det drives også en utstrakt formidlingsvirksomhet i form av forelesninger, foredrag, seminarrinnlegg, deltakelse i paneldebatter osv. Dessuten besvarer instituttets ansatte en rekke henvendelser om rusmiddelrelaterte spørsmål fra fagpersonell på ulike hold i samfunnet, fra offentlige myndigheter, massemedier, organisasjoner og privatpersoner.

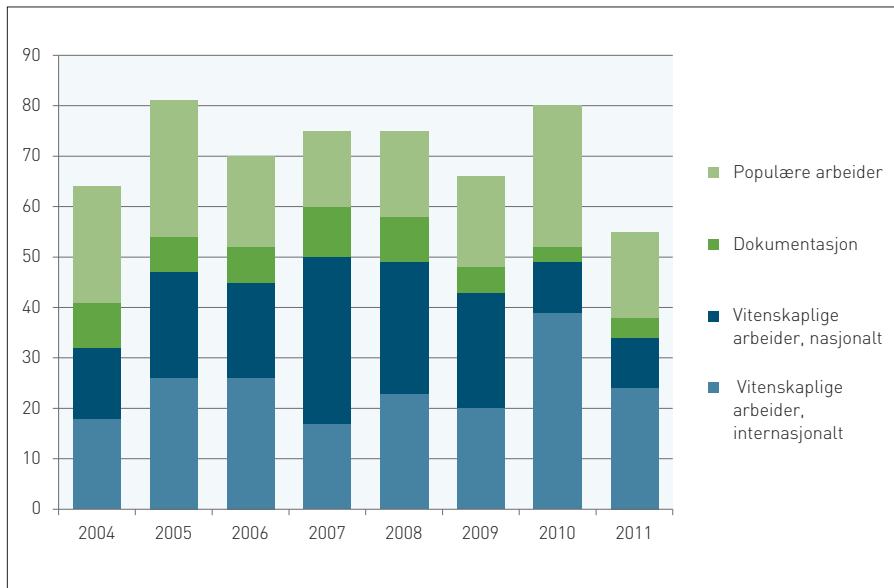
SIRUS har i de siste årene intensivert både det strategiske og det praktiske kommunikasjons- og formidlingsarbeidet. Arbeidet koordineres fra seksjon for kommunikasjon og bibliotek, som har ansvar for biblioteket, IT-arbeidet, instituttets web-sider, fagmøter og mediehåndtering.

5.1 Publikasjoner

Instituttets medarbeidere har i alt publisert 55 arbeider i 2011, en nedgang fra de foregående år. Nedgangen har ingen åpenbar forklaring utover at det må påregnes svingninger fra år til år. Av disse er 34 klassifisert som vitenskapelige arbeider. 20 arbeider ble publisert i internasjonale tidsskrifter. Det er publisert tre *SIRUS-rapporter* i 2011. Det er også publisert to doktorgrader. Fire publikasjoner knytter seg til dokumentasjon.

Utviklingen fra 2004 til 2011 går frem av figur 2.

Figur 2. Antall publiseringer

5.2 Nettsted

SIRUS driver nettstedet sirus.no, som er instituttets viktigste kanal for allmennrettet formidling. Nettstedet inneholder bl.a. oversikt over pågående forskningsprosjekter, presentasjon av nye resultater og publikasjoner, oppdatert publikasjonsliste og sammendrag av rapporter og tidsskriftartikler. I tillegg har det en fyldig presentasjon av alle som jobber på instituttet og deres arbeider. Informasjon om forskningsprosjektene, forskerne og publikasjonene finnes også på engelsk.

Publikasjoner utgitt av SIRUS er lagt ut i fulltekst. Det gjelder bl.a. SIRUS' rapportserie og «Rusmidler i Norge». Statistikk blir løpende lagt ut i statistikkdatabasen RusStat (statistikk.sirus.no). Arbeider publisert andre steder blir så vidt mulig lagt ut i fulltekst, evt. ved hjelp av lenker.

Nettstedet har også informasjon om SIRUS-biblioteket og dets tjenester og ressurser. Nettsidene fungerer i noen grad som nettportal til andre relevante sider, eksempelvis til EMCDDA, og har utarbeidet en side med lenker til relevante nettsteder innenfor rusmiddelfeltet.

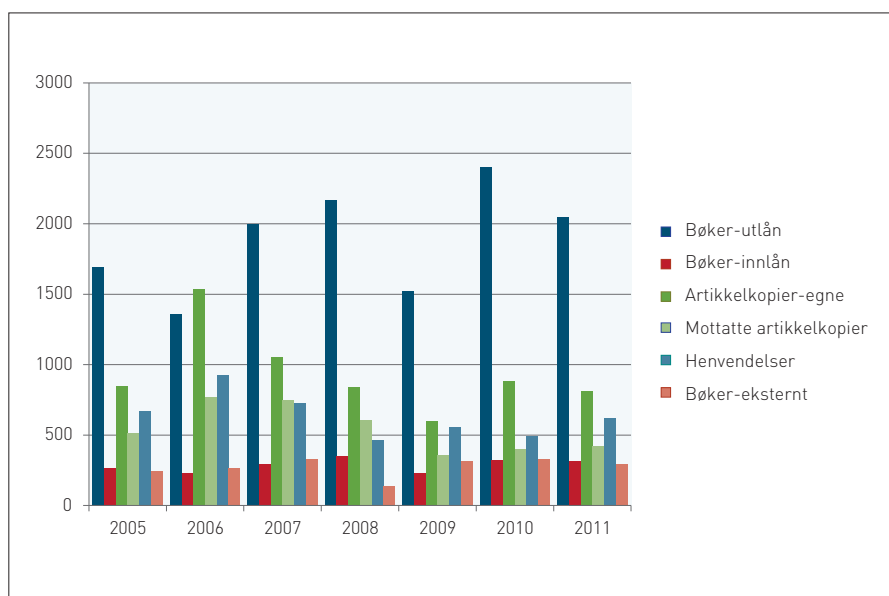
5.3 SIRUS-biblioteket

Instituttets bibliotek har status som nasjonalt kompetansebibliotek på rusmiddelfeltet. Biblioteket er et viktig formidlingssenter for alle som har behov for kunnskap om rusmiddelfeltet. Biblioteket er åpent for alle og har mange ulike brukergrupper.

Biblioteket har i løpet av 2011 jobbet videre med å følge opp brukerundersøkelsen som ble gjort i 2009. Det er tatt kontakt med utdanningsinstitusjoner som tilbyr utdanning om rusmidler og avhengighet for å gjøre tjenestene kjent. Det er etablert samarbeid om bibliotekopplæring for enkelte videreutdanningsløp innenfor rusmiddelfeltet, og dette vil det bli arbeidet videre med. Biblioteket fortsetter arbeidet med Open Access ved å registrere i HeRA (Helsebibliotekets Research Archive), og arbeider med å legge mest mulig av SIRUS' vitenskaplige produksjon ut i fulltekst.

SIRUS ble i 2010 medlem av Cristin (Current Research Information System In Norway) som er det nye felles forskningsdokumentasjonssystemet i Norge. Biblioteket har i 2011 hatt fokus på registrering i Cristin.

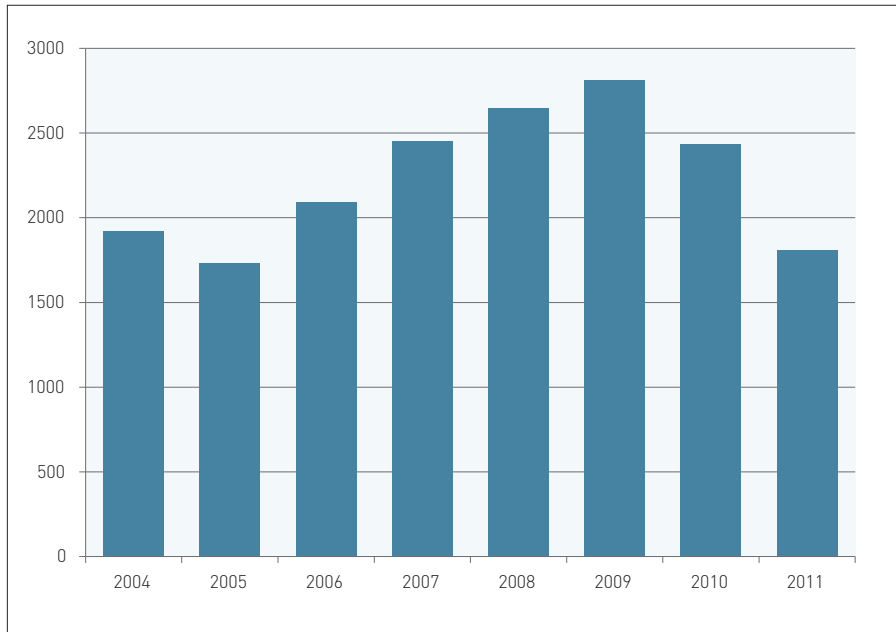
Figur 3. Bruk av biblioteket

Biblioteket bruker Bibsys, biblioteksystemet for norske universitet- og høyskolebibliotek, samt en del mindre fagbibliotek. Biblioteket er medlem av Elisad (European Association for Library and Information Specialists on Alcohol and Other Drugs) som har en egen emneportal for kvalitetssikrede nettsteder på rusmiddelfeltet i Europa (www.elisad.uni-bremen.de/).

5.4 Media

Ifølge statistikk fra overvåkningsbyrået Retriever, er instituttet nevnt 1 811 ganger i media i løpet av 2011, en tilbakegang fra 2010. Mange artikler og rapporter av SIRUS-ansatte har likevel fått bred dekning i media og forskere har både vært involvert i debatter og blitt brukt til å kommentere ulike spørsmål på rusmiddel- og tobakksfeltet.

Figur 4. Antall medieoppslag

5.5 Nye formidlingskanaler

forskning.no

SIRUS er medlem i nettavisen forskning.no, der omtaler av forskningsnyheter fra SIRUS når en mye bredere leserskare enn på sirus.no. forskning.no finansieres av medlemsorganisasjonene og er Nordens største nettbaserte kanal for formidling av norsk og internasjonal forskning. SIRUS har bidratt med 11 oppslag på forskning.no i 2011.

Sosiale medier

Det blir løpende vurdert om, og i tilfelle hvilke sosiale medier som kan være relevante kanaler i instituttets kontakt med omverden. Twitter brukes som rask formidlingskanal for nyheter fra instituttet, mens Facebook brukes som kanal for SIRUS-biblioteket.

5.6 Fagmøter

SIRUS har i 2011 arrangert seks åpne fagmøter om aktuelle temaer innen rusmiddelfeltet. Formålet med de åpne fagmøtene er å etablere en arena for formidling og diskusjon. Målgruppen er bred og omfatter forskere, forvaltningen, organisasjoner, ansatte i tiltak for rusmiddelmisbrukere og andre brukere av kunnskap innen feltet. Fagmøtene har gjennomgående vært godt besøkt også i 2011, og har i snitt hatt ca. 60 deltakere.

26.01: Bruk av reseptbelagte, vanedannende legemidler – et bekymringsfullt rusmiddelproblem?

Innledere:

Jørgen G. Bramness, forskningsdirektør, SERAF

Arne Johannessen, avdelingsdirektør, Helsedirektoratet

Svein Zander Bratland, seniorrådgiver og fastlege, Helsetilsynet

Trine Bjørner, fastlege og førsteamanuensis UiO

10.03: Åpne russcener i norske byer – hva kan vi lære av europeiske storbyer?

Innledere:

Helge Waal, professor emeritus, SERAF, UiO

Lilleba Fauske, direktør, Rusmiddelstaten, Oslo kommune

Morten Ørn, seksjonsleder, Hordaland politidistrikt

14.04: Hvor effektive er legemidler for røykeavvenning?

Innledere:

Karita Bekkemellem, adm. direktør for Legemiddelindustrien (LMI)

Liv Mathiesen, seksjonssjef i Legemiddelverkets EU-seksjon

Karl Erik Lund, forskningsleder ved SIRUS

09.06: Hvordan kan forskningen få sårbare grupper i tale?

Innledere:

Philip Lalander, professor i sosiologi, Universitetet i Stavanger

Katrine Utaaker Segadal, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

07.09: Hva skulle vi gjort uten alkohol?

Innledere:

Tian Sørhaug, sosialantropolog, Universitetet i Oslo

Ellen Schrumpf, historiker, Høgskolen i Telemark

03.11: Vold og rus

Innledere:

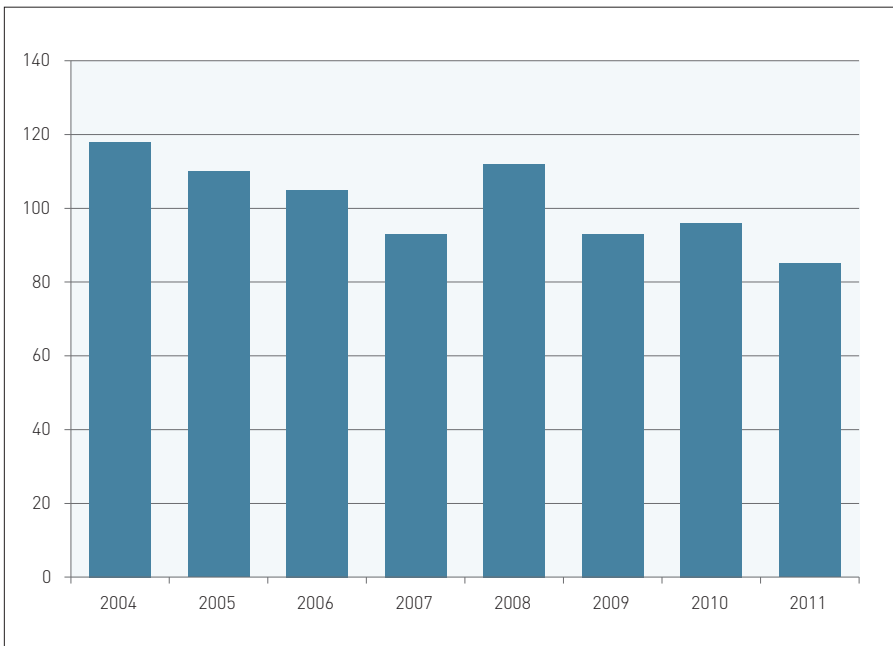
Arne Klyve, undervisningsjef ved Bergensklinikkene

Ragna Lundegaard, leder av Osloavdelingen av Alternativ til Vold (ATV)

5.7 Foredrag og annen formidling

Instituttets medarbeidere driver, i tillegg til publiserte artikler og bøker, en betydelig formidlingsvirksomhet gjennom foredrag i ulike fora, innlegg («papers») på fagkongresser og lignende. I tillegg bidrar de til undervisningen ved høyere læresteder og i ulike fagopplæringer. Kapittel 6 gir en detaljert oversikt over den enkeltes virksomhet på dette feltet. Figur 5 viser omfanget av foredragsvirksomheten (inkludert innledninger på fagkongresser):

Figur 5. Foredrag

Medarbeidere ga også i 2011 veiledning til studenter som arbeider med hovedoppgaver/avhandlinger innenfor instituttets fagområde. Dessuten gis det en viss bistand og veiledning til forskere ved andre institutter.

6 Medarbeidernes øvrige virksomhet

6.1 Foredrag og posters

Ellen J. Amundsen

- *Orientering om overdosedødsfall i Norge.*
NVC, Helsingfors, februar.
- *Pilotundersøkelse om bruk av tunge narkotiske stoffer. Nettverksbasert datainnsamling.*
Nasjonal rusmiddelforskerkonferanse, Vettre, 11.–12. februar.
- *Estimation of Cocaine consumers and Consumption in Oslo based on multiple surveys.*
EMCDDA, Lisboa, 27. oktober.
- *Opiat substitution treatment (OST) clients in PDU/POU estimates: pros and cons.*
EMCDDA, Lisboa, 28. oktober.

Bergljot Baklien

- *Rusmiddelpolitiske handlingsplaner.*
Nasjonal rusmiddelforskerkonferanse, Vettre, 11.-12. februar.
- *Alkohollovens bremseklosser.*
Politidirektoratet/Helsedirektoratet, Oslo, 14. februar.
- *Kvalitativ forskning knyttet til kommuner, skjenkebestemmelser og rusmiddelpolitiske handlingsplaner.*
Helsedirektoratet, 17. februar.
- *Erfaringer fra prosjekter om overskjenking og hvorfor virker ikke alkoholloven etter sin hensikt?*
Skien kommune, 1. mars.
- *Alkoholloven og kommunene, Ansvarlig vertskap og andre utfordringer.*
Helsedirektoratet, Gardermoen, 15. mars.

- *Alkoholovens bremseklosser.*
Alkohol­faglig samarbeidskonferanse («storbykonferansen») Drammen, 27. mai.
- *Lokalt rusmiddelpolitisk arbeid – hvor er de frivillige organisasjonene?*
Helsedirektoratet, Oslo, 9. juni.
- *Prosessen, planen og politikken: Rusmiddelpolitiske handlingsplaner i norske kommuner.*
SIRUS' fagråd, Oslo, 15. juni.
- *The relationship between research and policy – taking it to the grassroots.*
NVC, Tusby, Finland, 12. – 16. september.
- *Prosessen, planen og politikken – Rusmiddelpolitiske handlingsplaner i norske kommuner.*
Korus-sør, Sandefjord, 21. september.
- *Kommunenes arbeid med rusmiddelpolitiske handlingsplaner: Planlogikkens møte med politisk logikk.*
Helsedirektoratet, Oslo, 18. oktober.
- *Kommunenes bremseklosser.*
Helsedirektoratet/Politidirektoratet, Oslo, 25. oktober.
- *Kommunenes forvaltning av alkohol­loven.*
Korus-sør, Sandefjord, 26. oktober.

Anne Line Bretteville-Jensen

- *Hva påvirker røykeslutt hos norske røykere?*
Nasjonal rusmiddelforskerkonferanse, Vetre, 10.-11. februar.
- *Hvor mange og til hvilke kostnader? Konsensuskonferanse om heroinassistert behandling.*
Norges forskningsråd, Oslo, 21. Juni.
- *Quitting behaviour of cigarette smokers – are there direct effects of a screening program?*
The 8th World congress on Health Economics, Toronto, Canada, juli.
- *Undersøkelsen blant brukerne av sprøyteutdelingen 1993–2011.*
Rusmiddeletaten Oslo kommune, 28. september.
- *Omfang og endringer i inntaksmåter for heroin i Norge.*
KORFOR, Sandnes, 7. oktober.
- *Does decriminalization increase initiation into cannabis use?*
University of Melbourne, 7.-8. november.

Elin K. Bye

- *Alcohol and homicide in Europe.*
Stockholm Criminology Symposium, 14. juni.

Marit Edland-Gryt

- *Brukerundersøkelse 24 SJU.*
SKBO, Oslo, 18. mai.

Linn Gjersing

- *Injisering og overdosedødsfall i Oslo.*
KORFOR, Sandnes, 7. oktober.

Odd Hordvin

- *Europeiske trender i narkotikapolitikken.*
Samarbeidsutvalget for norske kollektiver, Gol, mars.
- *Norsk narkotikapolitikk. Retorikk, ideer målsetting, kontinuitet og brudd.*
Actis, Oslo, november.
- *Lanseringen av EMCDDAs årsrapport 2011- Hva vil media være opptatt av?*
Helse-og omsorgsdepartementet, Oslo, november.

Øyvind Horverak

- *Experiences with national alcohol and drug surveys: Norway.*
NVC. København, 15.-16. mars.
- *Norwegian alcohol policy: Favouring lower alcohol content beverages?*
NVC. København, 16.-17. mars.
- *Om samfunnsforskning og forskningen ved SIRUS.*
SIRUS. Oscarsborg, 10.-11. november.

Kvaavik, E.

- *Impulsivity, smoking and socioeconomic status – does socioeconomic status modify the associations between impulsivity and smoking status?*
Society for research on nicotine and tobacco 13th annual meeting,
Antalya, Tyrkia, 8. – 11. september (poster sammen med Lund, K.E.).

Elisabeth Larsen

- *Characteristics of adolescent snus users- do they differ from other groups of nicotine users.*
Society for research on nicotine and tobacco 13th Annual Meeting,
Antalya, Tyrkia, 08.-11. september.

Grethe Lauritzen

- *Endring i rusmiddel/medikamentbruk gjennom 10 år for en gruppe narkotikabrukere i behandling.*
Nasjonal rusmiddelforskerkonferanse, Vettre, 10.-11. februar.
- *Bruk av screeningverktøy for å oppdage rusmiddelproblemer.*
Sunnås sykehus, mai 2011.
- *Adolescent Assessment Dialogue (ADAD) – psykometriske kvaliteter.*
Barn- , ungdom og familiedirektoratet, august 2011.

Karl Erik Lund

- *Mer av det samme eller nye tobakkspreventive strategier? Endringer i røykernes kjennetegn og behov for alternative tiltak.*
Lungerehabiliteringskonferansen, januar, Oslo.
- *Hva er evidensgrunnlaget for effekt av snus ved røykeslutt?*
Nasjonal rusmiddelforskerkonferanse, Vettre, 10.-11. februar.
- *Betydningen av nikotinlegemidlene for røykeslutt. Et kritisk perspektiv.*
Fagmøte, SIRUS, april.
- *Do incorrect perceptions of differential risks between snus and cigarettes influence willingness to try snus as a method for smoking cessation.*
Poster ved SRNT konferanse, Antalya, Tyrkia, 8.-11. september.

- *Hvor går norsk tobakksforskning de neste ti årene.*
SIRUS, Oscarsborg, 10.-11. november.

Marianne Lund

- *Omfanget av hardcore-røyking i Norge 1996–2009.*
Nasjonalt rusmiddelforskerkonferanse, 10.-11. Februar, Vettre.
- *Who are the hardcore smokers?*
XIIIth Annual Meeting of the SRNT-Europe, Antalya, Tyrkia, 8.-11. september (sammen med Lund, K.E.).

Inger Synnøve Moan

- *Alcohol use and drunk driving: the modifying effect of impulsivity.*
The 37th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society Melbourne Australia, 11–15 April og International Society of Addiction medicine (ISAM), Oslo, 6–10 September.
- *Konsekvenser av rusmiddelbruk for arbeidslivet.*
Kompetansesenter rus – Oslo.
- *Alkoholbruk og fyllekjøring: modererende effekt av impulsivitet.*
Seraf, 4. mai.
- *Rusmiddelbruk i arbeidslivet: utbredelse og konsekvenser.*
«Rus på arbeidsplassen», Ålesund, 26. oktober.

Sturla Nordlund

- *Public norms, alcohol policy and drinking behaviour. A project under WP8 of AMPHORA.*
Møte for AMPHORA-deltakere og WHO-representanter i Zürich 4. mai.

Hilde Pape

- *Young people overestimate drinking and drug use by peers: Fact or artefact?*
The 37th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Melbourne, Australia, 11.-15. April.
- *Fyll, risiko og sårbarhet.*
Oslo, 17. november
- *Rus og vold.*
Helsedirektoratet, Oslo, 20. oktober.
- *Antivirus-programmer i skolen.*
ECAD-møte, Drammen, 6. januar.

Ingeborg Rossow

- *Hva vet vi om effekten av ulike virkemidler i alkohol- og narkotikapolitikken? En sammenfatning av kunnskapsoppsummeringer.*
ECAD-møte, Drammen, januar.
- *Totalkonsummodellen – gyldig for legemidler? (Sammen med Bramness J.)*
Nasjonalt rusmiddelforskerkonferanse, Vettre, 10.-11. februar.

- *The total consumption model revisited* (Sammen med Clausen T.)
The 37th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Melbourne, Australia, 11.-15. april.
- *Drug Policy and the Public Good.*
ECAD mayors' conference i Varna, Bulgaria, mai.
- *Alcohol related morbidity in Norway* (Sammen med Melberg, H.O.)
ISAM, Oslo, september.

Janne Scheffels

- *Oppfatninger av relative forskjeller i skadelighet ved bruk av snus og sigaretter*
Sosiologforeningens vinterseminar, januar.
- *Røykernes oppfatninger av sigarettens merkeimage: kan nøytrale pakker gjøre en forskjell?*
Nasjonal rusmiddelforskerkonferanse, Vetre, 10.-11. februar.
- *Perceptions of plain packaging in Norway: an online survey*
European Society for Research on Nicotine & Tobacco (SRNT)'s Annual Meeting, Antalya Tyrkia, 8.-11. september.

Line Schou

- *Alcohol and sickness absence.*
Nasjonalt rusmiddelforskningsseminar Vetre, 10.-11. februar.

Astrid Skatvedt

- *Betydningsfulle bagateller.*
Rustjenesten Hamar, mars.
- *Alminnelighetens potensial.*
Oslo universitetssykehus, april.
- *Evaluering av 24SJU, et tiltak for de dårligst stilte.*
Sosiologforenings vinterseminar, februar.
- *Evaluering av 24SJU.*
Fagrådet innen rusfeltet, Oslo, oktober.
- *Profesjonelle relasjoner og uformell samhandling.*
Høgskolen i Bergen, oktober.
- *Betydningsfulle bagateller.*
Kriminalomsorgen, Sundvollen, oktober.
- *Evaluering av 24SJU.*
SKBO, november.

Øystein Skjælaaen

- *«Daytime Drinking»*
Nasjonalt rusmiddelforskerkonferanse, Vetre, 10.-11.februar.

Astrid Skretting

- *Bruk av rusmidler*
Actis, 7.november.

Mette Snertingdal

- *The co-constitution of heroin crime.*
SoRAD, Stockholm, 10.-13. mai.
- *Resisting complexity; evidence based knowledge and the neglect of practice.*
NVC. Finland, 12.-16. september.
- *Exploring humor in qualitative drug dealing research.*
The 22nd annual ESSD conference, Aarhus, Danmark, 22.-24. september.
- *Inntrykk fra følgeforskning.*
Helsedirektoratet/Bufdir, 24.-25. oktober.

Elisabet E. Storvoll

- *Who support a restrictive alcohol policy?.*
The 37th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, Melbourne, Australia, 11.-15. april.
- *Norwegian alcohol policy and public opinion in the period 2005–2009.*
ISAM, Oslo, 7.-10. september.
- *Skader og problemer forbundet med bruk av alkohol, narkotika og tobakk.*
Kompetansesenter rus – Oslo, 3. mai.
- *Alcohol consumption and harm to others.*
Prosjektseminar rusmiddelmedisin, Oslo 4. mai.

Gunnar Sæbø

- *Tobakks- og alkoholbruk i norske spillefilmer: noen utviklingstendenser 1945–2005.*
Nasjonal rusmiddelforskerkonferanse, Vetre, 10.-11. februar.
- *Cigarettes, snus and status: Differences in life-style between user groups of different tobacco products».*
BSA Medical Sociology Group 43rd Annual Conference, University of Chester, 14.-16. september.

Tord Finne Vedøy

- *Cigarette risk perception and education. Does the pattern fit the model of the cigarette epidemic.*
Nordisk sosiologkonferanse, Oslo, 4.-7. august .
- *Cigarette risk perception and education. Does the pattern fit the model of the cigarette epidemic.*
SRNT, Antalya, 8.-11. september.

Ståle Østhus

- *Educational differences in alcohol consumption in Norway. Power and participation*
Nordisk sosiologkonferanse, Oslo, 4.-7. august.

6.2 Undervisning og veiledning

Ellen J. Amundsen

- Biveileder doktorgradstudent, medisinsk fakultet, UiO.

Bergljot Baklien

- Forelesning om «Evaluering i praksis». Sykehuset i Telemark og Høgskolen i Telemark, Skien, 11. – 12. april.
- Senioropponent for seks papers. Norsk evalueringsforening, Gardermoen, 31. august.
- Forskningsveiledning. Frambu kompetansesenter.

Anne Line Bretteville-Jensen

- Forelesninger. Politihøgskolen, august.
- Forelesning. Videre/etterutdanning for leger, Sundvollen, november.

Linn Gjersing

- Masterundervisning. Seraf, UiO, november.
- Veiledning av masterstudent ved Seraf UiO og av student ved forskerlinjen, Medisinsk fakultet, UiO.

Grethe Lauritzen

- 20 % stilling ved Seraf, UiO.
- Opplæring i bruk av European Addiction Severity Index (EuropASI) og European Adolescent Assessment Dialogue (EuroADAD), UiO.
- Opplæring av undervisere i EuroADAD, UiO.
- Undervisning PhD kurs. Institutt for klinisk medisin, UiO.
- Veiledning til statlig og kommunalt barnevern i kartlegging og vurdering av rusmiddelbruk hos barn og ungdom.

Karl Erik Lund

- Veileder for to doktogradsstudenter i sosiologi og en doktorgradsstudent i psykologi UiO og medisinerstudent, UiT.

Inger Synnøve Moan

- Veileder for to doktorgradsstipendiater UiO.

Jostein Rise

- Professor II helse- og sosialpsykologi, Psykologisk Institutt, UiO; undervisning, sensor- og komitéarbeid.
- Veileder for 3 doktorgradsstipendiater og 2 masterstudenter i psykologi UiO.

Ingeborg Rossow

- Professor II, Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging, institutt for klinisk medisin, UiO.
- Veileder for fire doktorgradsstipendiater og en masterstudent.
- Undervisning på PhD-kurs, Seraf UiO.

Janne Scheffels

- Veileder for masterstudent i sosiologi, UiO.

Astrid Skatvedt

- Forelesning, Høgskolen i Vestfold.
- Veileder for evalueringsprosjekt, Helse Nord.
- Veileder for 2 masterstudenter, UiO.
- Veileder for evalueringsprosjekt, Blå Kors Oslo.

Øystein Skjælaaen

- Forelesninger, Høgskulen i Volda.

Mette Snertingdal

- Veileder masterstudent i sosiologi, Uio.

Elisabet E. Storvoll

- Forelesninger, Høgskulen i Volda.

Gunnar Sæbø

- Sensor, Psykologisk institutt, NTNU.

6.3 Konsulentarbeid, komité- og styreverv

Ellen J. Amundsen

- Gjesteredaktør temanummer om rusmiddelepideologi av Norsk epidemiologi, nr 1, 2011.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Zeitschrift SUCHT & Addiction.

Bergljot Baklien

- Statens representant i styret for AKAN.
- Vitenskapelig konsulent (referee): Tidsskrift for velferdsforskning.

Anne Line Bretteville-Jensen

- Medlem av EMCDDAs Scientific Committee.
- Leder av redaksjonsrådet i Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Medlem av gruppen som forberedte konsensuskonferansen om heroinassistert behandling (NFR).
- Ledet bedømmelseskomiteé for søkere til narkotikaforskerstilling, SIRUS.
- Referee for tidsskriftene Addiction, Addiction Research & Theory, Journal of Health Economics, Health Economics, Substance Use and Misuse, International Journal of Drug Policy, , The B.E. Journal of Economic Analysis and policy, Nordisk Alkohol- og Narkotikatidsskrift & Samfunnsøkonomen.

Marit Edland-Gryt

- Medlem i komité for konferansen «Gatenær 2012» i regi av Oslo kommune.
- Leder av sesjon «Social Deviance» på Nordisk sosiologkonferanse, Oslo, 4.-7. august.

Sturla Falck

- Vitenskapelig konsulent (referee) for Tidsskrift for samfunnsforskning og Fontene forskning.

Beate Henriksen

- Medlem i Katvakt i BIBSYS (veiledningstjeneste for katalogiseringsproblemer).

Odd Hordvin

- Norsk administrator for nettverk for narkotikasituasjonen i Norden(NADiS).

Øyvind Horverak

- Medlem av Vitenskapelig råd i Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Medlem av bokkomiteen i forbindelse med AKANs 50års historie.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Addiction, Contemporary Drug Problems & Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Elisabeth Kvaavik

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Preventive Medicine og Nicotine and Tobacco Research.
- Vararepresentant i Fagrådet ved SIRUS.

Grethe Lauritzen

- Medlem av referansegruppe for Norsk Pasientregister.
- Medlem av referansegruppe for nasjonalt kompetansenettverk for barn som pårørende.
- Medlem av forskernettverk for barn som pårørende.
- Medlem av nasjonalt nettverk for behandlingstilbud som arbeider med gravide rusmiddelmissbrukere og foreldre med små barn.
- Medlem av tjenesteforskningsnettverk i regi av Seraf, UiO.

Ingeborg Lund

- Vitenskapelig konsulent (referee) for Drug and Alcohol Review; Addictive Behaviors; International Gambling Studies.

Karl Erik Lund

- Assistant Editor Nicotine & Tobacco Research.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for Addiction, BMC Pulmonary Medicine, Respiratory Health, Addictive Behaviours, Tidsskrift for Den norske legeförening, Scandinavian Journal of Public Health, BMC Public Health, European Journal of Public Health, Journal of Drug Policy, Health Policy, Nicotine & Tobacco Research og CNS Drugs.
- Faglig medarbeider Tidsskrift for Den norske legeförening.
- Section Editor Tobacco Induced Diseases.
- Bedømmelseskomité for masterstudent, Institutt for sosiologi, UiO.

Inger Synnøve Moan

- Vararepresentant styret for AKAN.
- Medlem av fagrådet ved SIRUS.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene: Accident Analysis & Prevention, Psychology & Health, Applied Psychology: An International Review, European Addiction Research, Addiction og Nordic Psychology.
- Medlem av gruppe som arrangerer interne teori- og metodeseminar.

Sturla Nordlund

- Medlem av referansegruppe i EMCDDA for utvikling av «key indicator. Population surveys on drug use among the general population».
- «Work package leader» i det EU-finansierte prosjektet Alcohol Measures for Public Health Research Alliance (AMPHORA).
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Hilde Pape

- Vitenskapelig konsulent (referee) for International Journal of Drug Policy, Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention, Tidsskrift for Den norske legeförening og Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Nestleder for Nasjonal forskningsetisk komité for samfunnsvitenskap, jus og humaniora (NESH).
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Jostein Rise

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene British Journal of Social Psychology, Journal of Applied Social Psychology, Psychology and Health, European Journal of Social Psychology.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Ingeborg Rossow

- Medlem av WHO's ekspertpanel på alkohol- og narkotikaspmå.ål.
- Medlem av fagråd for Senter for rus- og avhengighetsforskning ved Universitetet i Oslo.
- Assistant editor for tidsskriftet Addiction.

- Medlem av redaksjonsråd for tidsskriftet Scandinavian Journal of Crime and Crime Prevention.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Addiction, Contemporary Drug Problems og Norsk epidemiologi.
- Medlem av bedømmelseskomité for doktorgradsavhandling og førsteopponent på disputas ved det psykologiske fakultet, Universitetet i Bergen.
- Medlem av vitenskapelig råd for Centrum for socialvitenskapelig alkohol- og drogforskning (SoRAD) ved Stockholms universitet.

Janne Scheffels

- Vitenskapelig konsulent (referee) for Nicotine & Tobacco Research og Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Medlem i redaksjonsrådet i Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Medlem i Nasjonalt råd for tobakksforebygging.

Astrid Skatvedt

- Vitenskapelig konsulent (referee) Acta Sociologica.

Øystein Skjælaaen

- Medlem av redaksjonsråd i Rus & Samfunn.

Astrid Skretting

- Statens representant i styret for Fondet for Forskning og Folkeopplysning om Edruskap
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Vitenskapelig konsulent for tidsskriftene Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift og Norsk epidemiologi.
- Medlem av panel for evaluering av forskningsprogrammet «Substance Use and Addiction Programme», Academy of Finland.

Elisabet E. Storvoll

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Addiction, Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift og Tidsskrift for Ungdomsforskning.
- Medlem i arrangementkomiteen for Nasjonalt seminar for rusmiddelforskning, 10.-11. februar, Vetre, Asker.
- Medlem i den vitenskapelige komiteen til The 13th Annual Meeting of the International Society of Addiction Medicine (ISAM), 7–10. september, Oslo.
- Medlem i kommisjon for vurdering av søkere til stilling som stipendiat ved Politihøgskolen.

Gunnar Sæbø

- Vitenskapelig konsulent (referee) Tobacco Induced Diseases og Nicotine and Tobacco Research.

6.4 Internasjonalt samarbeid utenom EMCDDA

Ellen J. Amundsen

- Samarbeid om utvikling av metoder for beregning av insidens av heroinbruk og sprøytebruk med Albert Sánchez-Niubò og Antònia Domingo-Salvany ved Municipal Institute for Medical Research (IMIM-Hospital del Mar), Barcelona, Spania. Ludwig Kraus, Institut für Therapieforschung, München, Tyskland og Gianpaolo Scalia Tomba, University of Rome Tor Vergata, Italia.

Anne Line Bretteville-Jensen

- Forskersamarbeid med Liana Jacobi og Jenny Williams, begge ved University of Melbourne.
- Gjesteforskeropphold ved University of Melbourne, 31. oktober – 8. november.

Elin K. Bye

- Deltar i det europeiske prosjektet The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD).
- Kasserer i Kjetil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol (KBS).

Grethe Lauritzen

- Forskersamarbeid med Michael Gossop, Maudsley Hospital, London.
- Samarbeid om kartleggingsinstrumenter med Arlene Terras, Albert Einstein Healthcare Network, Einstein Center for Urban Health Policy and Research, Philadelphia, USA (Adolescent Assessment Dialogue) og John. S. Cacciola, Treatment Research Institute, Philadelphia, USA and University of Pennsylvania, Center for Studies of Addiction, Philadelphia USA (Addiction Severity Index).

Karl Erik Lund

- Forskningsamarbeid med Prevention Research Center, Berkeley, USA, UK Centre for Tobacco Control Studies, Division of Epidemiology & Public Health, University of Nottingham, England, Karolinska instituttet, Stockholms Universitet & Institute for Tobacco Studies, Stockholm.

Jostein Rise

- Medlem av det nordiske forskningsnettverket, MISCHMASCH, i regi av NVC.
- Deltar i forskningsprosjektet «A comparative study on drug policy», et samarbeid mellom SIRUS og TRANZO-instituttet ved Universitetet i Tilburg, Nederland.
- Deltar i EU-prosjektet ALICERAP (avhengighet).

Ingeborg Rossow

- Deltar i internasjonalt samarbeidsprosjekt om betydning av tidlig alkoholdebut.
- Deltar i internasjonalt samarbeid om risikofaktorer og relevante virkemidler for forebygging av NCD.

Janne Scheffels

- Samarbeid med forsker fra UK Centre for Tobacco Control Studies, Division of Epidemiology & Public Health, University of Nottingham, England og forsker fra Department of Health Studies & Gerontology, University of Waterloo, Canada.
- Medlem i Research Advisory Group for prosjektet 'The tobacco industry's new marketing, sales and product strategies' ledet av Smokefree Partnership Foundation, Brussel.

Øystein Skjælaaen

- Deltaker i et av programmene til EU-prosjektet, Alcohol Measures for Public Health Research Alliance (AMPHORA).

Astrid Skretting

- Deltar i det europeiske prosjektet The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD).
- Deltar i arbeid med nordisk antologi: Nordic policies in times of transition.
- Deltatt i prosjektet *Singel or integrated drug policy* i regi av Pompidougruppen/Europarådet.

Elisabet E. Storvoll

- Deltakelse på International Coordinating Meeting on Studies of Alcohol Harm to Others, 7.-8. April, Melbourne, Australia.

Gunnar Sæbø

- Deltar i arbeid med nordisk antologi: Nordic policies in times of transition.

7 Instituttets fagråd

I 2005 ble styret ved SIRUS erstattet av et fagråd. I henhold til vedtektene skal fagrådet, innenfor de gitte mål og rammer, trekke opp hovedlinjene for instituttets faglige virksomhet (herunder også rekrutterings- og personalpolitikk og organiseringen av SIRUS), godkjenne årsplaner og årsrapporter og behandle andre saker av betydning for instituttets faglige virksomhet.

Fagrådet hadde i 2011 følgende sammensetning (utløp av funksjonstid i parentes):

Daglig leder Odd Anders With (2012), leder
Varamedlem: Ordfører i Vikna, Karin Søråune

Førsteamanuensis Hildegunn Sagvaag, UiS, (2012), nestleder
Varamedlem: Universitetslektor Tormod Rimehaug, NTNU

Seniorrådgiver Gunn Idland, Fylkesmannen i Rogaland (2012)
Varamedlem: Rådgiver Tyra Veigård Mannsverk, Fylkesmannen i Finnmark

Enhetssjef Christoffer Tigerstedt, Institutet för hälsa och välfärd, Helsinki (2012)
Varamedlem: Professor Börje Olsson, SoRAD, Stockholms universitet

Forskningsdirektør Jørgen G. Bramness, Senter for rus og avhengighetsforskning (2014)
Varamedlem: Avdelingsdirektør Liliana Bachs, Nasjonalt folkehelseinstitutt

Kommunikasjonssjef Marte H. Grindaker, Marine Harvest ASA (2012)
Varamedlem: Politisk rådgiver Sten Magne Berglund, Actis

Oppnevnt etter forslag fra instituttets ansatte:

Forsker Bergljot Baklien (2012)

Varamedlem: Rådgiver Hilgunn Olsen

Forsker Inger Synnøve Moan (2014)

Varamedlem: Forsker Elisabeth Kvaavik

Det ble avholdt tre møter i fagrådet i 2011, 22. februar, 15. juni og 2. november. Fagrådet var også representert på etatsstyringsmøtene mellom departementet og SIRUS 9. mars og 14. oktober. I etterkant av disse møtene ble det avholdt særskilte kontaktmøter mellom fagrådets leder og departementet.

Fagrådet har i 2011 behandlet følgende spørsmål:

- Årsmelding for 2010
- Virksomhetsplan for 2011
- Stortingsmelding om rusmiddelpolitikken
- Nye grep i formidlingsarbeidet
- Problemstillinger knyttet til surveyundersøkelser
- Forholdet mellom strategiplan og virksomhetsplan (VP) – «Autonomi versus styring»
- Publisering av forskningen ved SIRUS – betydningen av nasjonal og internasjonal formidling
- Tjenesteforskning ved SIRUS

8 Instituttets økonomi

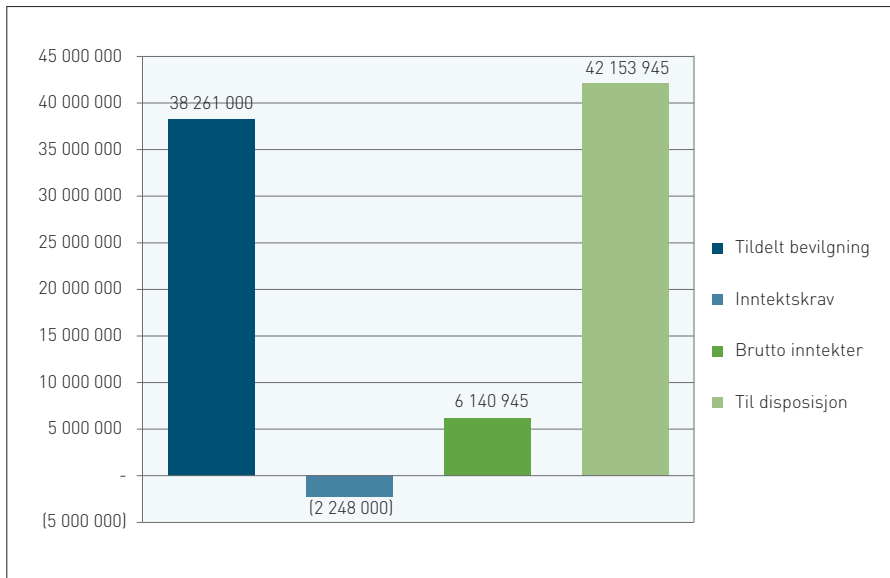
8.1 Inntekter

SIRUS finansieres i hovedsak direkte over statsbudsjettet, supplert av enkelte eksternt finansierte oppdrag. SIRUS fikk i 2011 tildelt en bevilgning over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett (kap. 716) på kr. 37 084 000. Med overføring av ubrukt bevilgning fra 2010, kr. 888 000, og kompensasjon for lønnsoppgjøret i 2011 på kr. 289 000, ble den samlede bevilgningen kr. 38 261 000.

SIRUS disponerte i tillegg oppdragsmidler på kr. 5 322 833 og fikk refusjon fra folketrygden for foreldre- og sykepenger mv. på kr. 818 112. Etter fratrekk av pålagt inntektskrav på kr. 2 248 000, var nettoinntektene på til sammen kr. 3 892 945.

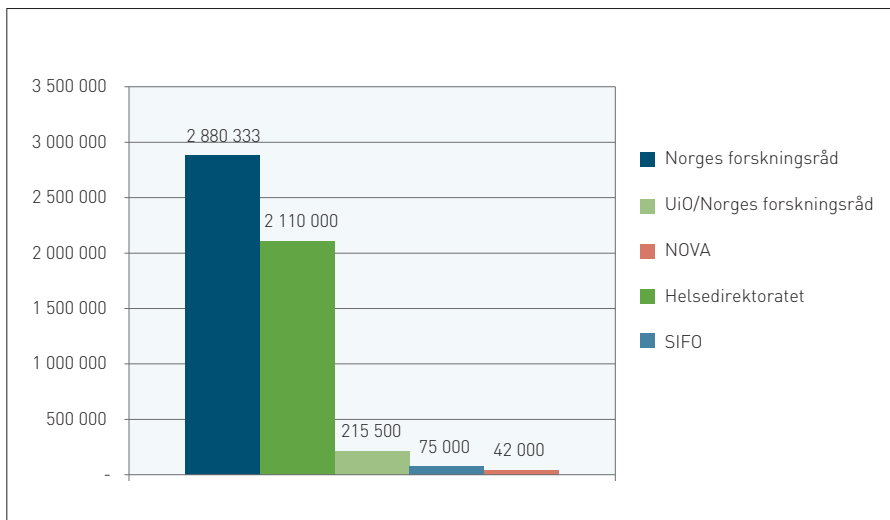
Instituttet fikk også tildelt kr. 200 000 (kap. 719) fra departementet til ett av tobakksprosjektene. Av disse ble det benyttet kr. 131 756 i 2011.

Fordelingen av instituttets samlede disponible midler for 2011 framgår av figur 7.

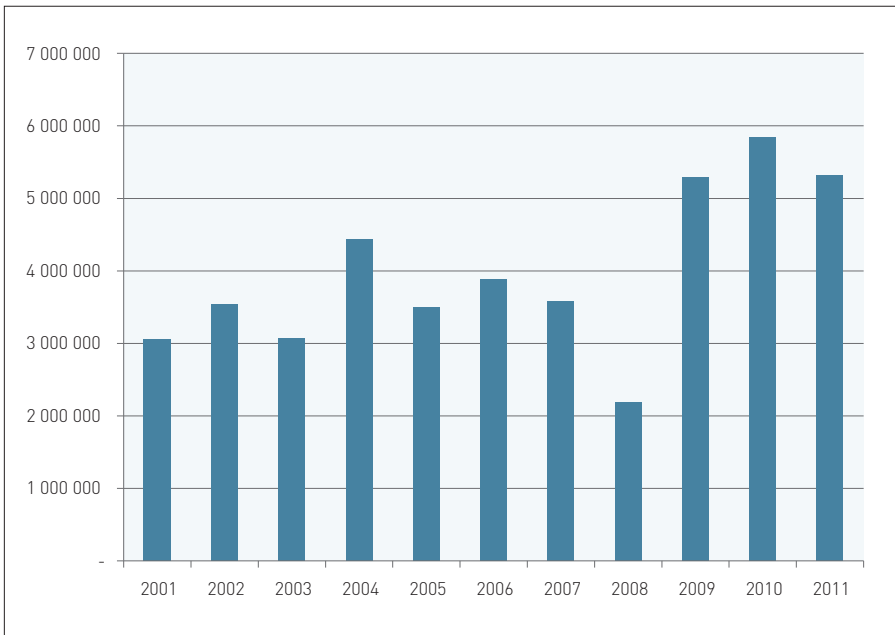
Figur 6. Disponible midler 2011:

Instituttets inntekter ut over tildelt bevilgning er, som figur 7 viser, en del høyere enn det inntektskravet som er forutsatt i statsbudsjettet. Det er gitt merinntektsfullmakt utover budsjetterammen. Dette er nødvendig for å kunne drive på et forsvarlig nivå.

Instituttets oppdragsinntekter knytter seg i all hovedsak til forskningsprosjekter. Inntektene fra forskningsoppdrag mv. fordelte seg i 2011 slik:

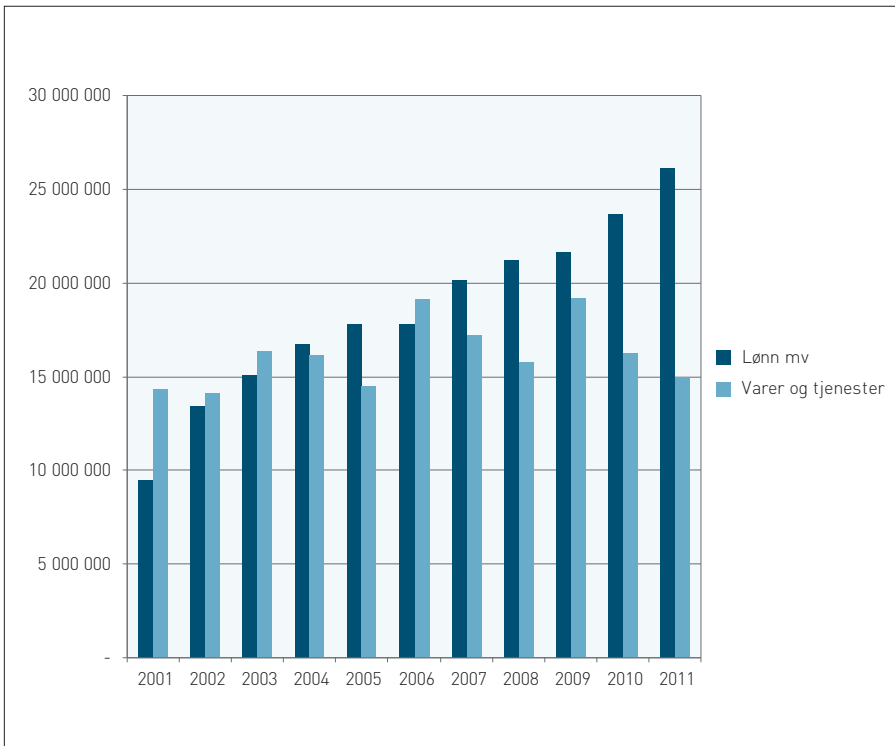
Figur 7. Fordeling av oppdragsinntekter 2011

Utviklingen i oppdragsinntektene framgår av figur 8.

Figur 8. Oppdragsinntekter, utviklingen

8.2 Utgifter

De samlede utgifter i 2011 utgjorde kr. 41 085 457

Figur 9. Utgifter 2011

8.3 Regnskapet

Ettersom Stortingets bevilgning til SIRUS også i 2011 ble supplert med relativt betydelige oppdrags- og refusjonsinntekter, har instituttets økonomiske situasjon vært tilfredsstillende. Budsjett- og regnskapstallene for 2011 fordeles seg slik:

Tabell 1. Budsjett- og regnskapstall 2011

	Tildelt bevilgning	Regnskap
Bevilgning (statsbudsjettet) og brutto driftsutgifter	38 261 000	41 085 457
Oppdragsinntekter og refusjoner		6 140 945
Inntektskrav	(2 248 000)	
Netto bevilgning, og netto driftsutgifter	36 013 000	34 944 512
Ubenyttede midler		1 068 488

De ubenyttede midlene, kr. 1 068 488, er søkt overført til 2012.

8.4 Administrative saker

På personalområdet har det i 2011 i hovedsak vært ordinær drift, inkl. forbedelse av lokale lønnsforhandlinger (selve forhandlingene gjennomføres av Helse- og omsorgsdepartementet og de sentrale tjenstemannsorganisasjonene) og rekrutteringsarbeid. Sykefraværet i 2011 var på 3,9 %, en nedgang på 0,4 % sammenlignet med 2010.

Instituttet har i 2011 skiftet ut gulvbelegget i alle fellesarealer. Møbler og annet utstyr til den enkelte suppleres ved behov som en følge av den årlige «vernerunden», dvs. oppfølgingen av fysisk arbeidsmiljø.

SIRUS benytter det elektroniske journalføringssystemet DocuLive til arkivering. All inn- og utgående post, samt en del interne dokumenter, skannes. Alle ansatte har tilgang til en egen søkemodul (web-søk), slik at de kan få skannede dokumenter opp på sine skjermer. Søkemodulen har også mulighet for gjenbruk av dokumenter. I 2011 har arkivnøkkelen blitt revidert. Seniorrådgiver Jorunn Moen har funksjon som arkivleder.

8.5 Maskiner og utstyr

SIRUS fortsatte i 2011 moderniseringen av instituttets maskinpark, med fokus på oppgradering av stasjonære og bærbare pc-er. SIRUS utvidet i 2011 avtalen med Idium AS til også å omfatte utvikling og drift av instituttets intranettsider. De nye intranettsidene lanseres i første kvartal 2012.

SIRUS benyttet Embassi AS til å drifte instituttets datasystem og til å yte brukerstøtte til ansatte. Embassi as har i 2011 oppgradert instituttets MS Exchange Server til versjon 2010. Det har også blitt installert en terminalserver som gir ansatte mulighet til å logge seg på instituttets nettverk og få tilgang til applikasjoner hjemmefra.

IKT-ansvarlig ved instituttet har vært seniorrådgiver Anders Bryhni.